

**Ullensvang
kommune**

Kommuneplan

Samfunnsdel 2020-2032

Planforslag til første gangs handsaming

Vedteke i råd/utval/leiargruppe ol. xx.xx.xx

Samfunnsdel 2020-2032	0
Intro	3
Tekst av Ordførar og Rådmann	3
I Ullensvang 2032	4
1. er berekraft grunnleggjande	4
2. er kommunen ein aktiv tilretteleggjar	4
3. er friluftsliv, mat og kultur verdskjend	4
4. er LKR-senter attraktive stader å bu, leve og arbeide for alle	4
5. har me levande bygder og sterke sentrum i utvikling	4
6. er turismen positiv	4
7. er kultur-, idretts- og reiselivet inkluderande	4
8. har me akseptabel infrastruktur	4
9. er næringslivet unikt, allsidig og aktivt	4
Kva er Kommuneplanen sin Samfunnsdel	5
Ord og omgrep	6
Bakgrunnsinformasjon	8
Folketal og bustetjingsmønster	8
Demografi	10
Struktur	14
Næringsliv	17
Utdanning	22
Folkehelse	23
Implikasjonar	24
Føremoner	25
Optimisme i næringslivet	25
Relativ god kommunal økonomi	25
Det grønne skiftet	25
Nasjonalparksane	26
Frivillige organisasjonar	26
Kultur	26
Tydelege identitetar	27
Urbanitet	27
Isolert arbeidsmarknad	27
Problemstillingar	29
Låg sentraliseringsindeks	29
Demografi	29
Låg tettleik	30

Isolert arbeidsmarknad	31
Struktur	32
Store areal og lange avstandar	33
Hjørnesteinsverksemd	33
Image	33
Prosess	35
Planprogram	36
Innspele	36
Politisk medverknad	36
Administrativ medverknad	37
Planforum	37
Politisk handsaming	37
Forventa planeffekt på samfunnet	38
Berekraft	38
Mangfald	40
Omdømme	41
Struktur	42
Hovudsatsingsområde	42
Mål	42
Strategiar	52
Tiltak	52
Tilhøve til andre planar	53
Planstrategi	53
Arealdelen	53
Strategiske planar	53
Statlege og regionale føringar	53

1. Intro

a. Tekst av Ordfører og Rådmann

2. I Ullensvang 2032

1. er **berekraft** grunnleggjande
2. er kommunen ein **aktiv tilretteleggjar**
3. er friluftsliv, mat og kultur **verdskjend**
4. er LKR-senter **attraktive** stader å bu, leve og arbeide for **alle**
5. har me **levande bygder** og **sterke sentrum** i **utvikling**
6. er turismen **positiv**
7. er kultur-, idretts- og reiselivet **inkluderande**
8. har me **akseptabel infrastruktur**
9. er næringslivet **unikt, allsidig og aktivt**

3. Kva er Kommuneplanen sin Samfunnsdel

Kommuneplanen sin samfunnsdel (KPS) er det mest overordna styringsdokumentet kommunane sjølve kan utarbeide.

PBL § 11-2. Kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel skal ta stilling til langsiktige utfordringar, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. Den bør inneholde en beskrivelse og vurdering av alternative strategier for utviklingen i kommunen.

Kommuneplanens samfunnsdel skal være grunnlag for sektorenes planer og virksomhet i kommunen. Den skal gi retningslinjer for hvordan kommunens egne mål og strategier skal gjennomføres i kommunal virksomhet og ved medvirkning fra andre offentlige organer og private. [...]

KPS skal skildre korleis kommunen prioriterar i sitt arbeid. Kva vert lagt vekt på - og indirekte kva ein ikkje legg vekt på. Kvar satsar kommunen på at det skal skje utvikling. Kva er dei langsiktige måla og strategiane til kommunen. KPS skal leggje føringar for budsjett, handlingsprogram, kommuneplanen sin arealdel (KPA), og andre strategiske planar.

KPS er ikkje ein driftsplan for dei ulike sektorane. Den skal ikkje seie noko om dei lovpålagte oppgåvene. Den kan likevel leggje strategiske føringar for korleis det kommunale tenestetilbodet skal utviklast.

Ord og omgrep

LKR-senter:

Lokal- Kommunedel og Regionsenter. Dette er omgrep som er nytta i Regional plan for attraktive senter i Hordaland. Her blir det fastsett kva tilbod som det skal leggjast til rette for på ulike senternivå.

Senternivå	Stader	Tilbod
Regionsenter	Odda	Sjukehus, høgskule, politi, skattekontor, NAV med regionansvar, tannklinikk, VGS med breidt tilbod, OT/PPT for region, legevakt, lokalmedisinsk senter, interkommunale helsetenester, regionalt kulturhus, bibliotek, regionalt symjeanlegg.
Kommunedelsenter	Kinsarvik, Jondal	Spesialisthelseteneste, NAV-kontor, bibliotek, Den Norske kyrkja, legekontor/legevakt, kommuneadministrasjon, Eventuelt: Politi, kulturhus, symjebasseng, tannklinikk, VGS.
Lokalsenter	Røldal, Lofthus, Utne	Butikk, helseinstitusjon, barnehage, grunnskule
Nærsenter	Tyssedal, Skare, Herand, Aga, Vikebygd	Nærbutikk. Eventuelt: Barnehage, grunnskule

Tettstad:

Som definert hjå SSB.no: Ei samling av hus der det bur minst 200 personar, og avstanden mellom husa normalt er mindre enn 50 meter. Skjønnsmessig avvik over 50 meter i område som ikkje skal eller kan byggast ut. I denne planen er det nytta som eit omgrep for å favne om alle stader som er nevnt i tabellen for senternivå.

Sentrumsområde:

Område definert i Kommuneplanen sin arealdel (KPA) som skal innehalde sentrumsfunksjonar, og som skal vere med i sentrumsplan for den aktuelle tettstaden.

Mål:

Måla i KPS er dei langsiktige målsetningane kommunen set seg for planperioden. Kvar vil vi vere i 2032? Måla skal gjelde for heile planperioden, og skal vere styrande for prioriteringane kommunen gjer, utover lovpålagte tilbod.

Strategi:

Strategiane legg føringar for korleis kommunen skal oppnå måla sine. Dei har ein medium tidshorisont med 4 år, dvs ein kommunestyreperiode. Ved kvart nye kommunestyre skal ein vurdere strategiane og deira effekt. Kvart nye kommunestyre skal utarbeide eigne strategiar basert på dei langsiktige måla og viljen til dei folkevalde. Strategiane er knytt til kommuneplanen sin handlingsdel.

Tiltak:

Tiltak er dei enkelte politiske vedtak som blir fatta. Dei skal vere i samsvar med ein eller fleire strategiar.

Politisk strategi:

Politiske strategiar er avhengig av politiske løyvingar og ressursar

Arealstrategi:

Arealstrategiar er strategiar som ein kan direkte ta med i kommuneplanen sin arealdel.

Privat strategi:

Private strategiar er strategiar som er avhengig av privat engasjement. Kommunen skal ikkje initiere desse strategiane, men skal vere positiv og oppmode dei i sakshandsaminga.

Sentralitetsindeks:

Ein indeks som viser tilgongen på arbeidsplassar og tilbod. Indeksen er satt saman av to delindeksar:

- Antal arbeidsplassar innafor 90 min reisetid
- Kor mange ulike typar servicetilbod innafor 90 min reisetid.

Indeksen er vekta slik at dess kortare reisetid, dess høgare score. Høgare score gir betre sentralitetsindeks.

Gåavstand:

Avstand under 600 m langs veg eller gang/sykkelveg på jamnt underlag som kan nyttast av rullestol, med mindre stigning enn 1:12.

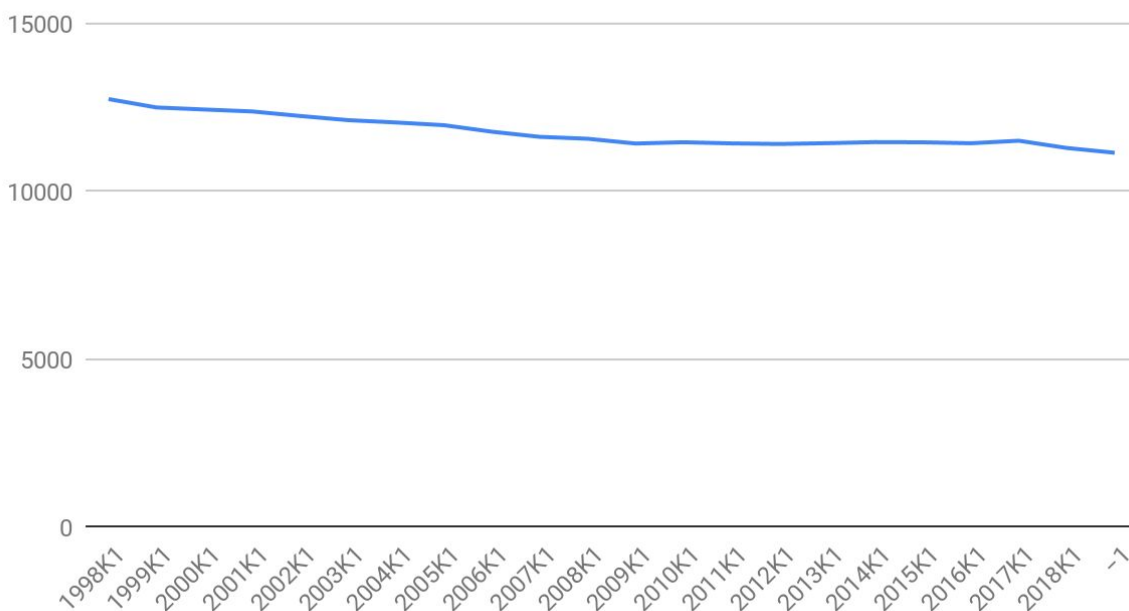
4. Bakgrunnsinformasjon

Ein har nytta statistikk både frå statistikk.ivist.no, som er Vestland fylke sin statistikkportal, og SSB.no. Dette då dei har noko ulikt fokus, og med det noko ulike statistikkar. Utfordringa er at dei til dømes har veldig ulike oppfatningar av framskriving av folketal. Her er Vestland fylke negative, medan SSB.no er i hovudsak positive.

a. Folketal og bustetjingsmønster

Folketalsutviklinga¹ i Ullensvang kommune er, og har vore negativ i lengre tid. 2018 og 2019 hadde nokre av dei største nedgongane i folketal siste 20 år. Det har vore positive trendar å spore mellom 2010 og 2017, der folketalet heldt seg stabilt og vaks i enkelte år. Dette hadde truleg samanheng med flyktningkrise og stor arbeidsinnvandring frå Aust-Europa. Vestland fylkeskommune ser dei to siste åra som ein retur til tidlegare trendar. Dette er gjenspegla i deira framskrivingar, som alle viser negative tal for Ullensvang kommune. Dette i kontrast til SSB, som generelt har positive utsikter for folketalet i Ullensvang kommune.

Folketalsutvikling

På grunnkrinsnivå² ser ein at utviklinga er ulik for ulike område av kommunen. Her er det fleire grunnkrinsar som visar framgang. Tettstadane, med unntak av Tysedal og Odda, veks. I Odda ser ein og at det er ein grunnkrins som veks, og den har dei overlegent mest positive tala i kommunen, både i reine tal og i

¹ Etter tal frå Statistikk i vest: Statistikkivest.no Folketal i grunnkrinsar

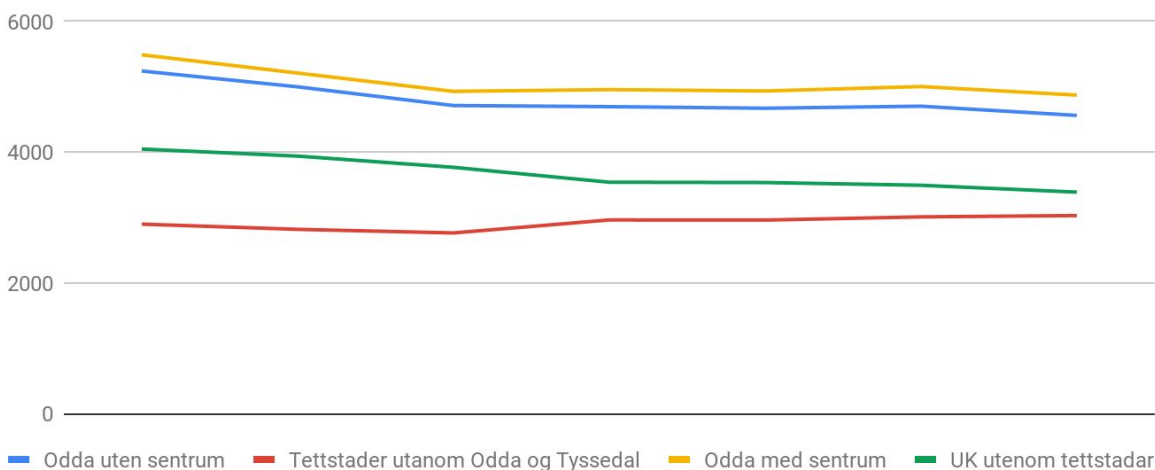
² Desse kan finnast på kart.ssb.no på kartlaget Administrative grenser 2020 - Grunnkretsnavn 2020

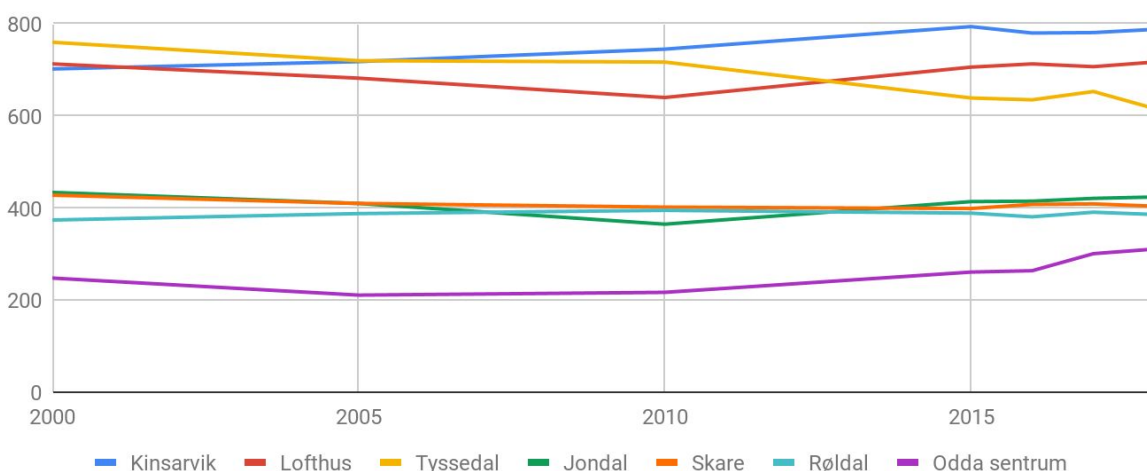

prosentvis auke. Odda sentrum³ har ein prosentvis auke på 43% sidan lågaste folketal, som utgjer 100 personar. Det er ingen grunnkrinsar eller tettstader som kan vise til liknande tal. Det som og trer tydeleg fram er at tettstadane veks på kostnad av omlandet. Det er vanskeleg å seie om dette kun er internflytting, då ein ikkje har nøyaktige tal på dette. Med eit underskot på tilflyttarar og fødselsunderskot, så kan det tyde på at internflytting gjer at tettstadane veks.

Strukturendringar og sentralisering

Folketal tettstader

Tyssedal er klart den store folketalstaparen i Ullensvang kommune. Det er her det er størst prosentvis nedgang, og nedgangen har vore 23% sidan 2000. Her har det kun vore nedgang i heile perioden, med unntak av eit eller to år. Odda by har òg nedgang, og her ser ein i mikroversjon det som skjer ellers i kommunen. Sentrum vert meir folkerikt, medan det generelt er nedgong. Jondal, Kinsarvik og Lofthus

³ Her meiner ein grunnkrinsen som tidlegare hadde kode 12280311, og no heiter 46180311 Sentrum

er dei øvrige tettstadane som veks best. Frå det lågaste folketalet i perioden, så har alle tre ein vekst på omlag 10%. Røldal og Skare er meir stabile, men dei viser ein svak vekstkurve. Kinsarvik har som einaste tettstad gjennom siste 20 år vist meir eller mindre kontinuerleg vekst. Det har nok samanheng med fleire faktorar. Kinsarvik har og hatt ei stor bustadsutbygging i Kaldhagen byggjefelt, som har sikra at det er mange ledige bustadar i tettstaden. Det ser ein og i Odda sentrum, at ei mengd bustadar fører til tilflytting. Det er lågblokkene på Almerket eit godt døme på.

b. Demografi

Dersom ein ser på folketalet⁴ dei siste ti åra på kohortar for kvart tiår, trer nokre klare trendar fram. Fødselstala held seg nokonlunde stabilt (2019 er veldig lågt, då det berre har tal fram til 22.02.19). Ungdommen blir ikkje verande, det er stor nedgong i aldersgruppa 10-19, heile 196 personar færre enn ved høgdepunktet i 2011. Det kan kanskje sjåast i samanheng med at aldersgruppa 40-49 har sterkast nedgong med 227 færre personar, då dette truleg er foreldra til mange av ungdommane, og viser at her er det mange som flyttar vekk.

Aldersgruppa 20-29 har vist positive trendar, men har dei siste to åra har hatt ein sterk nedgong. Det har delvis samanheng med at det er ei stor gruppe som fylte 30 år i 2017 og 2018. Ein ser derimot ikkje ei like stor auke i aldersgruppa 30-39, så her er det ein stor andel som ikkje lenger bur i kommunen. Dei aldersgruppene som har reell vekst er 60-69 og 70-79 med hhv 44 og 207 personar. Ellers held aldersgruppene seg relativt stabilt, med små variasjonar. Det er ein relativt stor auke i dei over 100, men dette er i utgangspunktet få personar det er snakk om.

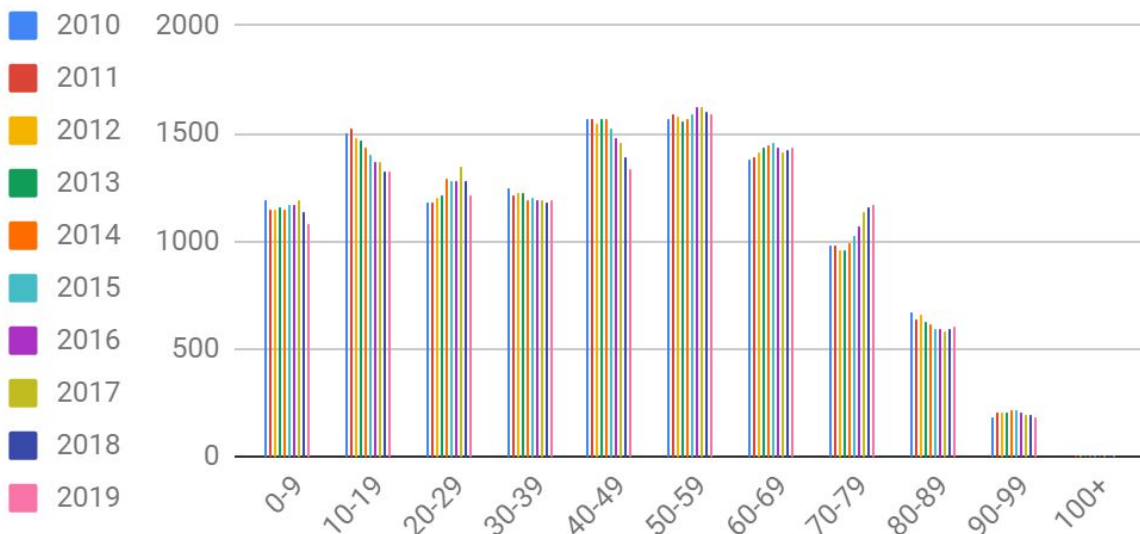

⁴ Tal frå SSB Folketal etter alder og Kommune 22.02.19

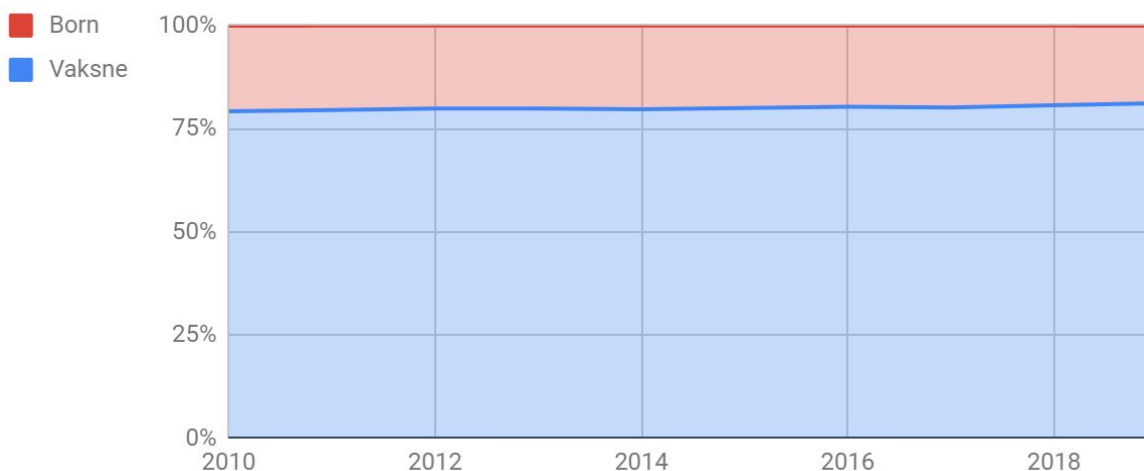

Aldersfordeling

Vaksne og Born

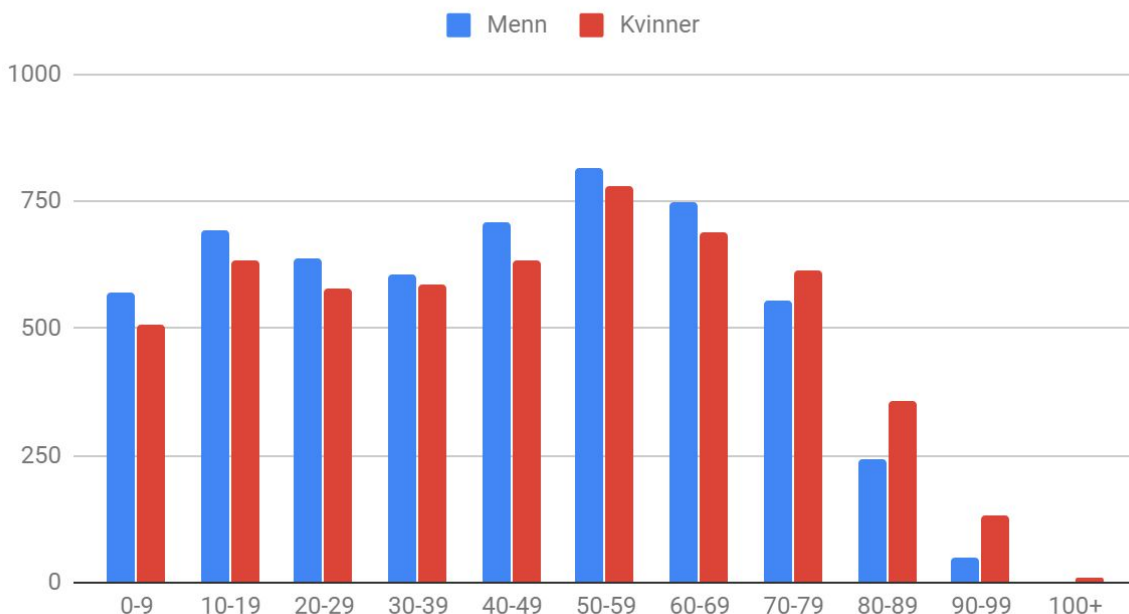

Fordelinga mellom born og vaksne er og i rørsle. Det vert stadig fleire vaksne per born. I løpet av ti år har dette endra seg frå 21% born til 19% born. På landsbasis er andelen 21%.

Kjønnsbalanse

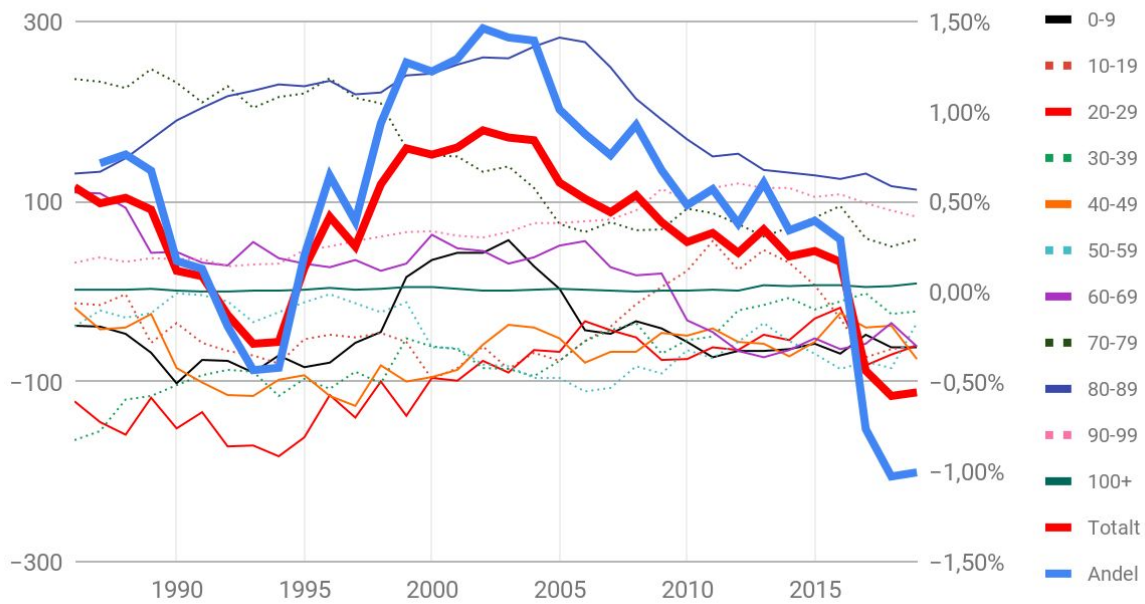
Alle innbyggjarane sett under eitt er det ei overvekt av menn i Ullensvang. Totalt er det 112 fleire menn enn kvinner i kommunen. At det ikkje er større skilnad skuldast at det etter fylte 70 blir klart fleire kvinner enn menn. Det som kanskje er mest overraskande er at det er ei relativt stor overvekt av menn allereie i dei yngste aldersgruppene. På landsbasis er det omlag 102 gutar per 100 jenter i aldersgruppa 0-9 år. I Ullensvang kommune er dette talet 105/100. Og det har jamt over vore ei større overvekt av gutar i ung alder enn forventa om ein går attende til 1986. Dette tyder på at forteljinga om at jentene flyttar vekk, kanskje ikkje er like sann som ein har blitt leia til å tru. Det har heilt frå unge år vore fleire gutar enn jenter.

Det syner seg og at det historisk har vore ei klar overvekt av kvinner i Ullensvang kommune, det er aldersgruppa 60+ som gjer det store utslaget. I andre enden av aldersskalaen har Ullensvangsamfunnet hatt mange tilflyttande unge menn.

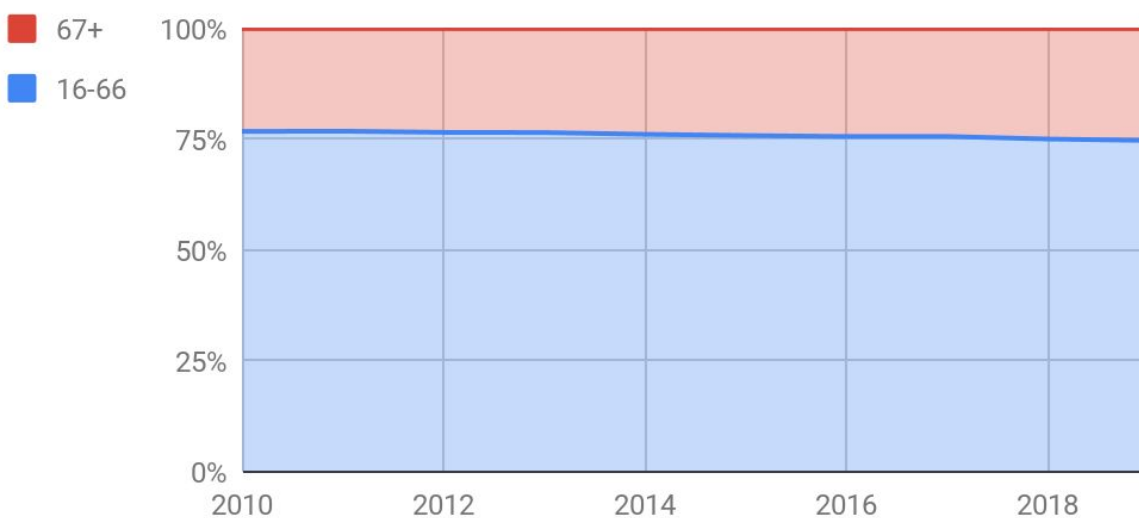

Kjønnsbalanse aldersgrupper

Ein ser at kjønnsbalansen har i løpet av dei seinare åra jamna seg ut noko innad i aldersgruppene. Det som har endra seg er at det no jamnt over er fleire menn. Det er eit utviklingstrekk som ser ut til å halde fram. Kjønnsbalansen i Ullensvang kommune er no meir i tråd med kjønnsbalansen ein ser i resten av landet, med ei svak overvekt menn.

Aldersbæreevne

Ein ser klart ei negativ utvikling i aldersbæreevna i kommunen. Det er eit forholdstal som seier kor mange det er i arbeidsfør alder, 16 til 66 år, sett opp mot

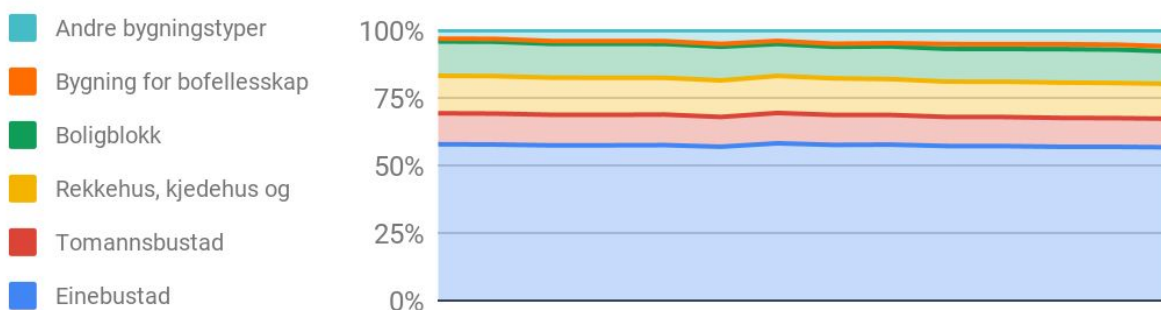

dei som ikkje lenger er i arbeid, dvs over 67. I år 2000 var aldersberekvna i Noreg omlag på 5, medan den i dag ligg på 3. Det er her den ligg i Ullensvang siste ti år, men er stadig synkande. Det er heller ikkje teikn på at denne utviklinga vil endre seg, berre bli sterkare. Dette er for øvrig eit trekk ved heile det norske samfunnet, og i store delar av den vestlege verda.

c. Struktur

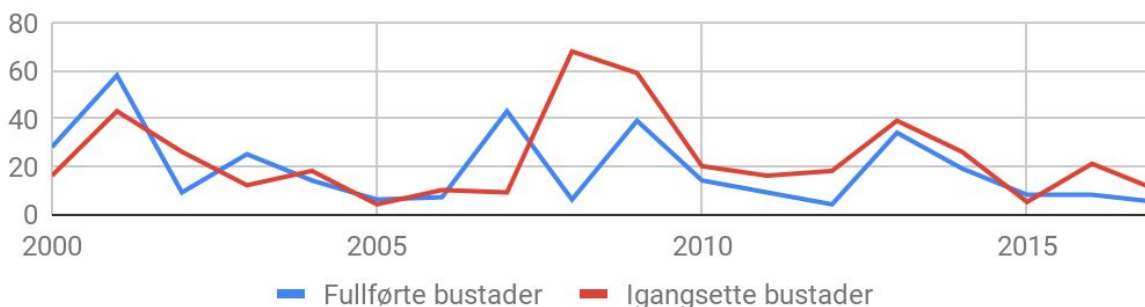
Einebustadar er heilt klart den leiande bustadforma i Ullensvang kommune med ein andel på 57%. Deretter kjem rekkjehus, bustadblokk og tomannsbustad med andelar på 10-12%. Det er og ein del bustadar under andre bygningstyper, som regel våningshus på gardsbruk, og så er det nokre få bustadar i bufellesskap.

Fordeling bustadstypar

Det vert stadig fleire bustadar i Ullensvang kommune. I 2019 var det omlag 300 fleire bustadar enn i 2010. Andelen einebustadar er stabil, sjølv om folketalsveksten skjer i sentrum av tettstadane. Det indikerer at ein ikkje byggjer i samsvar med dei endringane ein ser i samfunnet. Trenden er at ein vil bu sentrumsnært, medan ein byggjer for dei som vil ha hage og bu utanfor sentrum. Det er store variasjonar frå år til år kor mange bustadar som vart sett i gang og fullført. Dette vil vere naturleg når ein har så låge tal å vise til. Då vil store enkeltprosjekt få store utslag det året dei vert fullført.

Igangsatt og fullførte bustadar

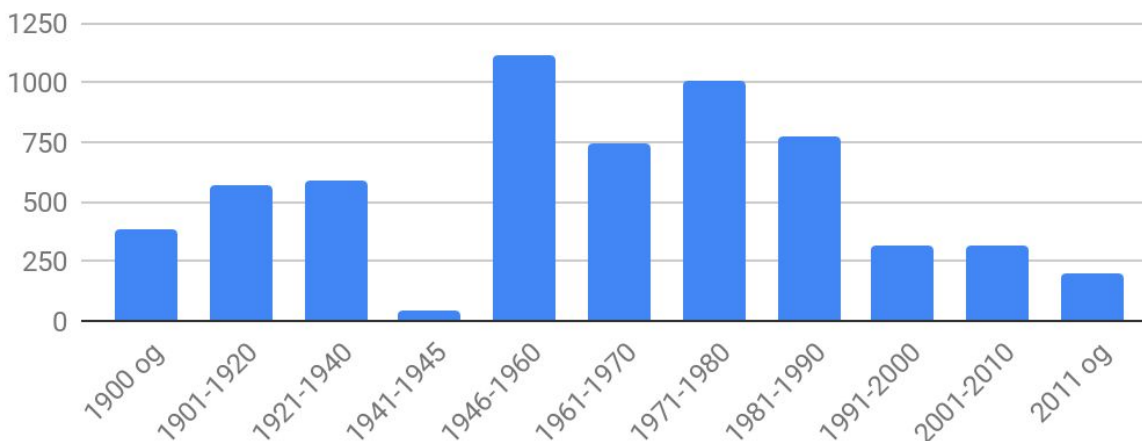
Sidan folketalet har halde seg stabilt - men er på veg ned - og det stadig vert bygd fleire bustadar, går antal personar per bustad stadig ned i Ullensvang kommune. I 2010 var det 1,78 personar per bustad, medan den i 2019 var 1,66

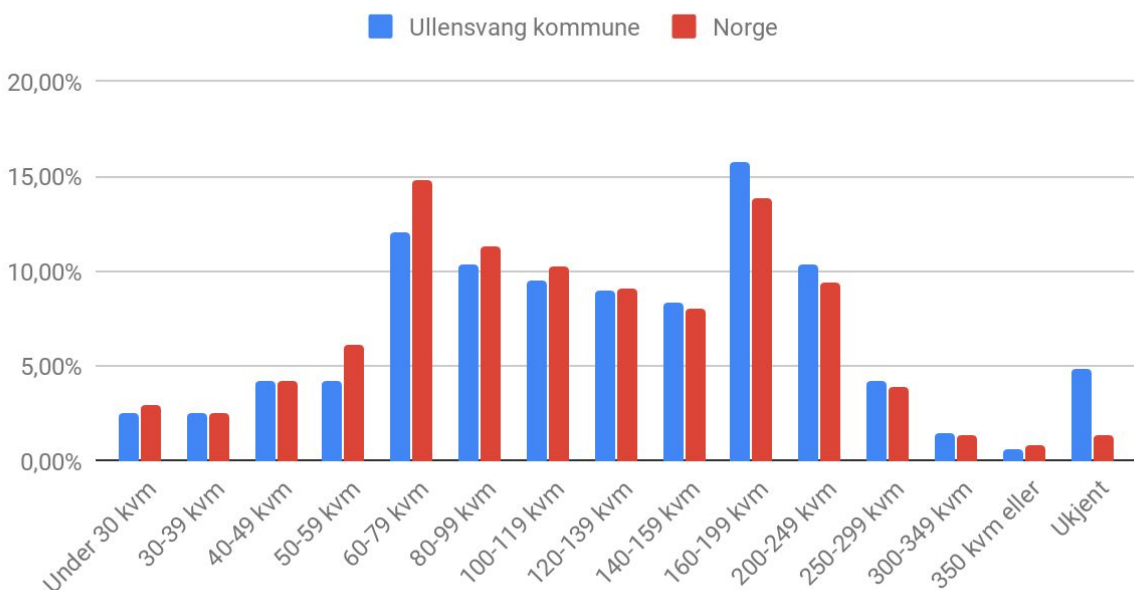
personar per bustad. Tala for personar per hushaldning er ein del høgare, men viser den same generelle trenden, med stadig mindre familiar. I 2010 var det 2,23 personar per hushaldning, medan det i 2019 var registrert 2,13 personar per hushaldning. Ein kan sjå ein forskjell mellom dei tre gamle kommunane, Odde har mindre hushaldningar medan Jondal og Ullensvang herad har omlag like store hushaldningar.

Byggjeår

Sortert etter byggjeår, ser ein at det er mange eldre bygg i Ullensvang kommune. Det var generelt ei stor utbygging fram til 90-talet, men etter det har det halde seg stabilt på omlag 25-30 bustadar per år.

Andel bustadar etter storleik

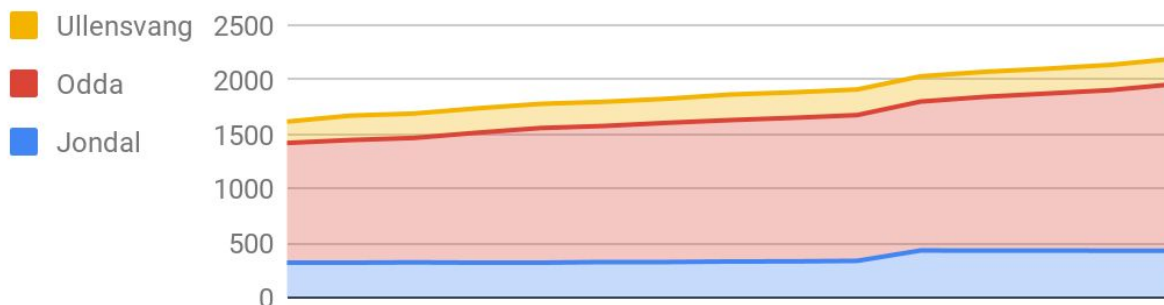
Ullensvang kommune har ein større andel bustadar som er av ukjend storleik enn landsnittet, omlag 5% av bustadane veit ein ikkje storleiken på. Blant dei minste

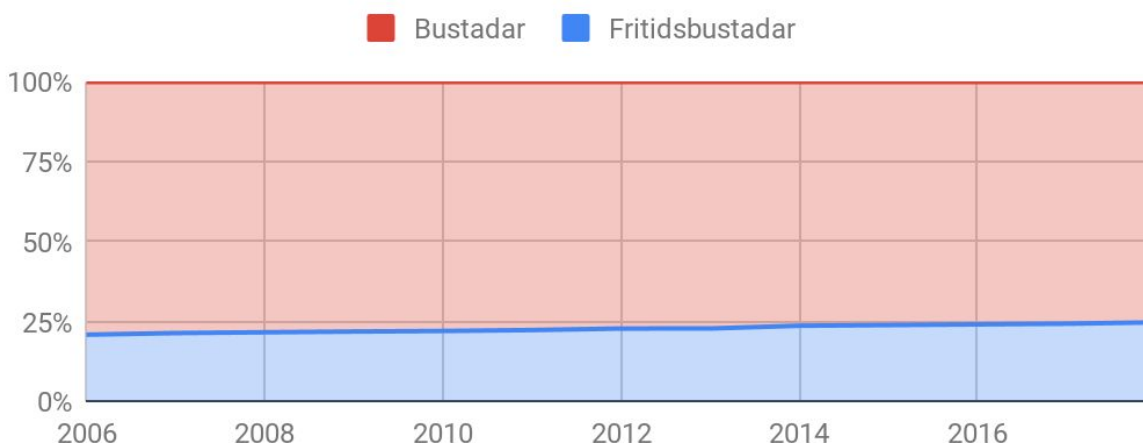
bustadane, under 50 m² har Ullensvang og landet forøvrig omlag like stor andel. For bustadar mellom 50 og 140 m² ser ein at det er færre av desse i Ullensvang kommune enn ellers i landet, og mellom 140 og 300 m² har Ullensvang fleire enn landssnittet.

Fritidsbustadar

Det er tydeleg at Ullensvang er i ferd med å bli ein fritidsbustadskommune. I tidlegare Odda kommune har det vore ei ønska og fokusert utvikling over lengre tid for å få byggja mange fritidsbustadar. Dette visar tydeleg igjen. Frå omlag 1600 fritidsbustadar i Ullensvang kommune i 2004 til omlag 2200 i 2018. Dette gjer at i 2018 er det no ein større andel fritidsbustadar i høve bustadar. i 2006 var det omlag 21% fritidsbustadar, medan i 2018 er det omlag 25% fritidsbustadar.

Fritidsbustadar og bustadar Ullensvang kommune

d. Næringsliv

Det har vore ei negativ utvikling i tal arbeidsplassar i Ullensvang kommune sidan 2008. Denne utviklinga har flata ut, og i 2016 og 2017 såg ein at det vart fleire arbeidsplassar enn året før. Enkelte bransjar har hatt store nedgongar, som primærnæringsane.

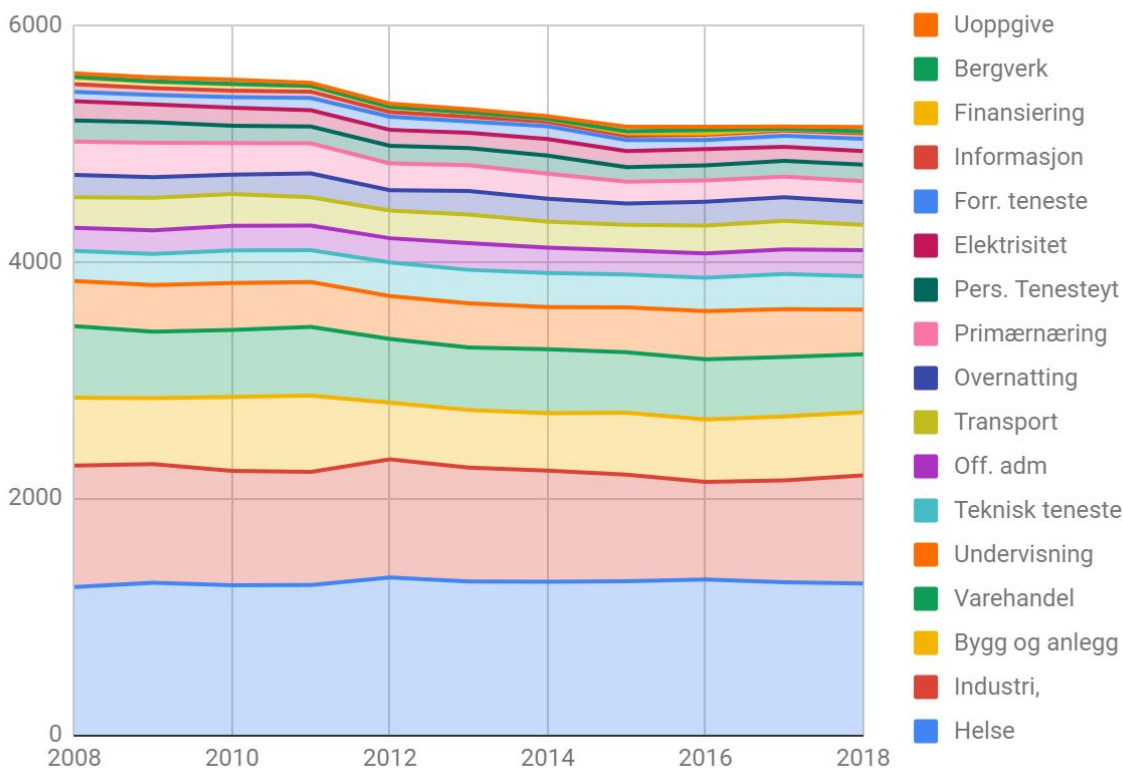
Andre bransjar har hatt store svingningar, som bygg og anlegg, der det mellom 2011 og 2012 forsvann omlag 150 arbeidsplassar. Nedgangen i tal arbeidsplassar har vore større enn nedgangen i innbyggjarar med hhv 7,2% færre arbeidsplassar og 3,5% færre innbyggjarar i arbeidsaktiv alder. Likevel er arbeidsløysa låg.

Rett før første gangs handsaming av denne planen vart verda råka av pandemien COVID-19. Det gjer at det ikkje er oppdatera tal på arbeidsløysa som følge av denne katastrofale hendinga. Følgene for Ullensvangsamfunnet, Norge og verda er ikkje, og vil ikkje vere klare på lang tid.

Arbeidsplassar etter bransje

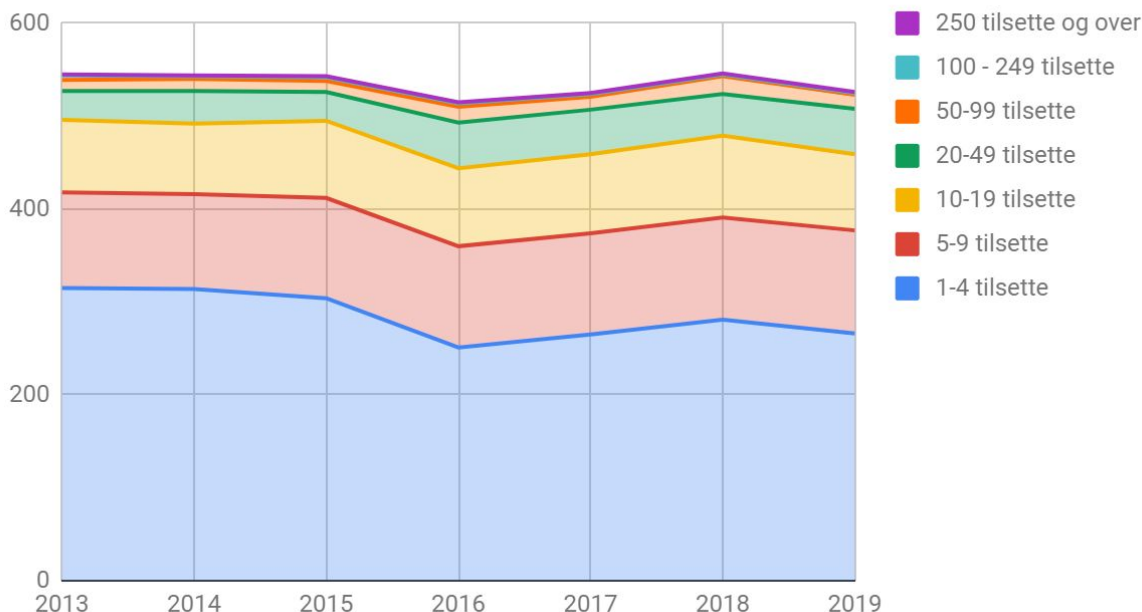
Dei klart største sektorane er hhv. helse og industri. Helsesektoren er relativt stabil, medan industrien har hatt sine svingningar. Det er likevel i industrien ein kan finne mykje av grunnen til at talet arbeidsplassar har halde seg stabilt dei siste åra, då det er ein svak auke i denne bransjen.

Det er ein stor variasjon i talet verksemder innan dei ulike bransjane. Hotell, restaurant, handel og transport har ikkje uventa flest verksemder, medan det er færrest innan oljeutvinning og bergverk.

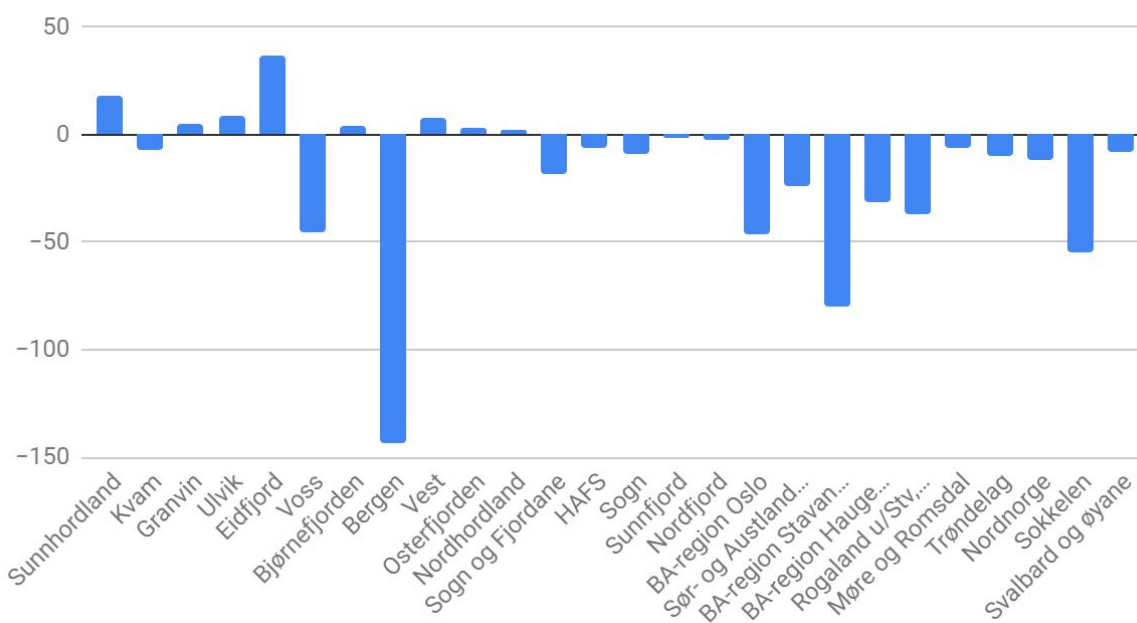

Verksemdstorleik

Det er klart flest verksemdar med 1-4 tilsette, sjølv om andelen er på veg ned. Talet på verksemdar held seg relativt stabilt på 500-550 med svingingar over tid. Dei minste verksemdene har vist størst nedgang i tal, medan det er stadig fleire verksemdar med opp til 100 tilsette. På dei nest største verksemdene ser ein at det er svingingar, men det er og så få av desse verksemdene, at det er vanskeleg å seie noko om trendar i denne gruppa.

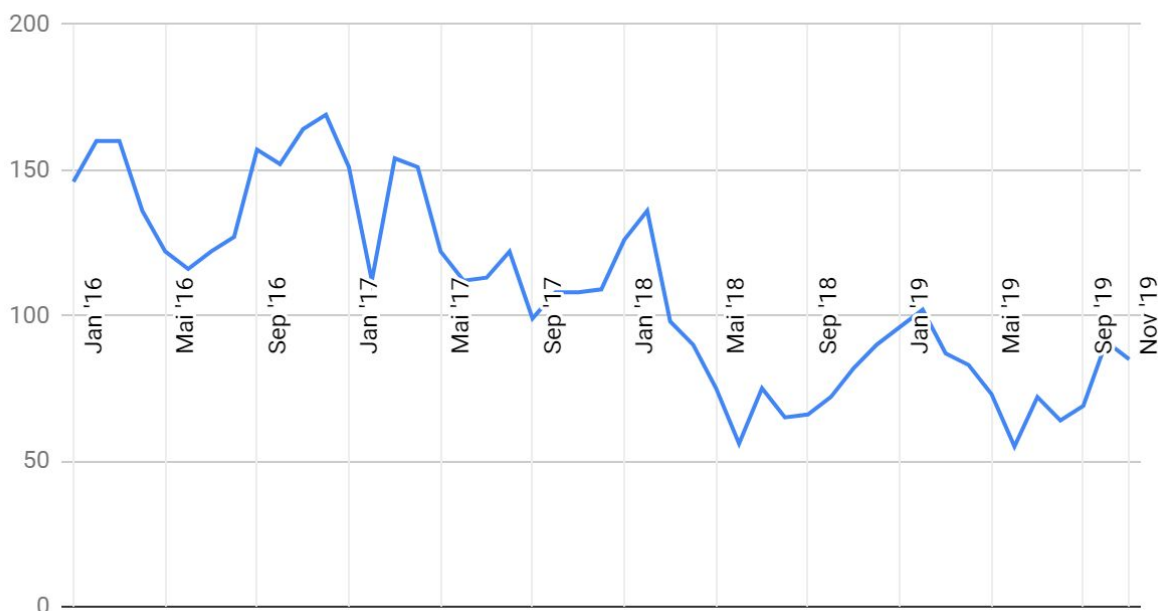
Netto pendling

Ullensvang kommune har eit ganske stort pendlarunderskot, med omlag 450 i minus. Det tilsvarar 8,8% av arbeidsplassane i kommunen. Ein har stor lekkasje til dei to store sentra i nærleiken, Bergen og Voss, men og betydeleg til Stavanger og Oslo, og til oljeplattformer på sokkelen. Der ein har størst pendlaroverskot, er frå Eidfjord og Sunnhordland, hovudsakleg Kvinnherad og Etne.

Arbeidsløyse 2016 - 2019 per mnd

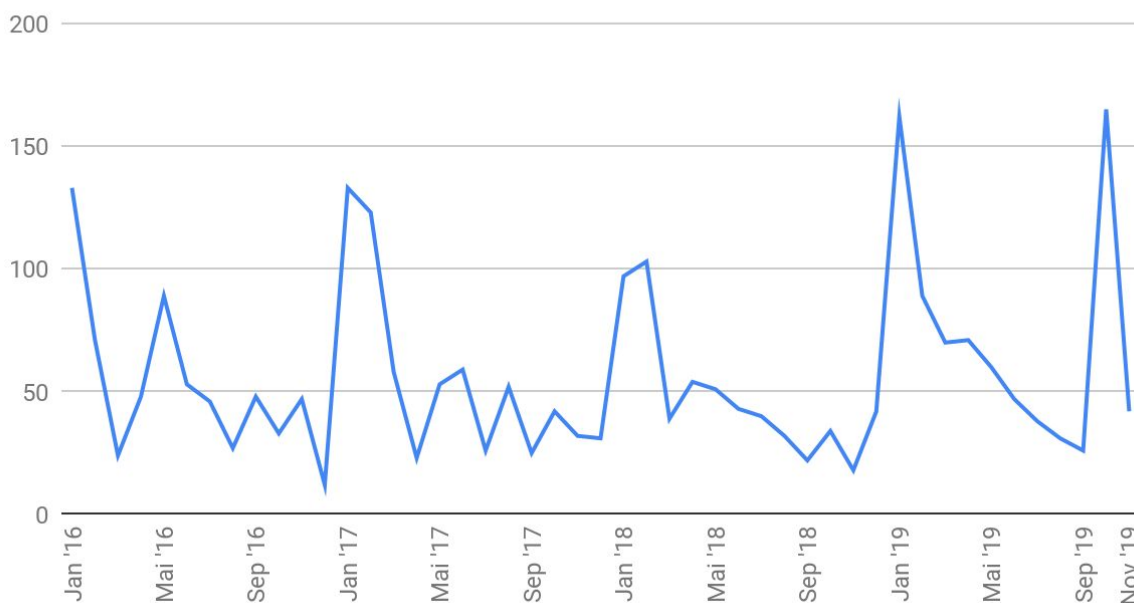

Det er positive tal når det kjem til arbeidsløyse i kommunen, både om ein ser på kort og lang sikt. Etter å ha nådd ein topp i 2017, har arbeidsløysa gått jamnt nedover. Ein ser ei klar sesongbetont variasjon, med fleire ledige om vinteren, og færre om sumaren. Sumarjobbar, korte vikariat, sesongavhengige arbeidsplassar innan t.d. reiseliv og i landbruket forklarar nok mykje av dette. Det kan sjå ut som om arbeidsløysa har flata noko ut, men den ligg no på eit så lågt nivå at det er utfordrande å få den lågare. Det vil alltid vere nokon som står utanfor arbeidslivet i kortare periodar.

Registrerte ledige stillingar

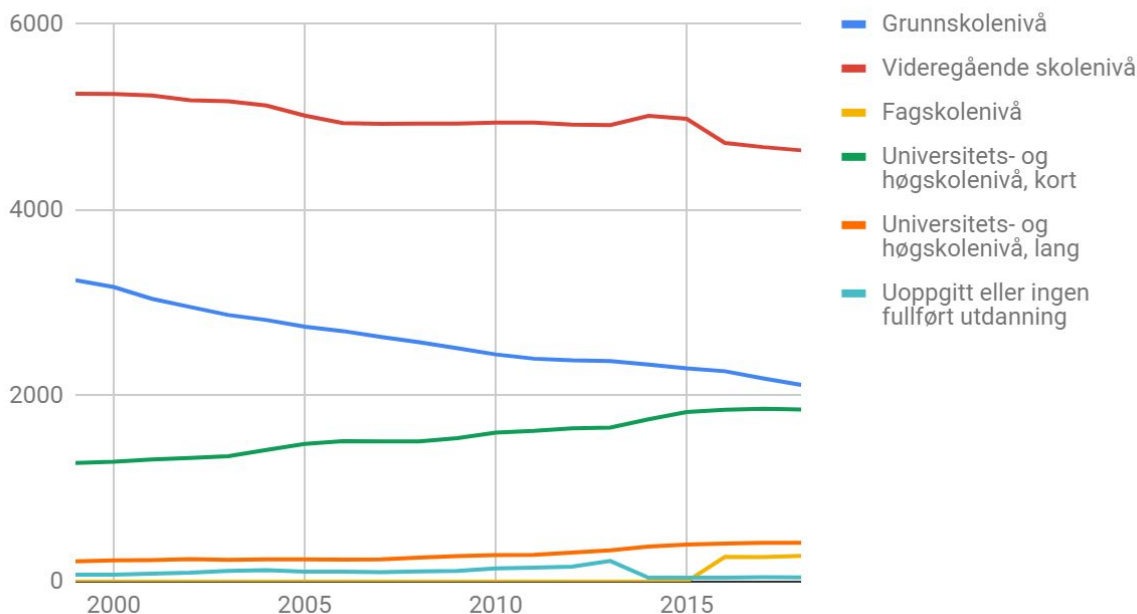
Ein ser og store sesongvariasjonar i registrerte ledige stillingar. Det er tydeleg at ein har mange utlysingar om vinteren. Dei andre årstidene er det meir jamnt fordelt med eit snitt på omlag 35-40 ledige stillingar. Dei store toppane svarar til dei dalane ein finn i vår og sumar i tal ledige. Det er truleg desse ledige stillingane dei som jobbar om sumaren har svara på.

e. Utdanning

Øverste Utdanningsnivå

Utdanningsnivået er i endring. Det er stadig færre som har kun grunnskule som høgaste fullførte utdanningsnivå. Likeeins med vidaregåande, sjølv om dette klart er den største gruppa, og viser mindre nedgang enn grunnskulen. Det er tre grupper som er i vekst, kort og lang høgskule- og universitetsutdanning saman med fagskuleutdanning. Det er sær s få som ikkje har noko fullført utdanning.

Samanlikna med nivået for resten av landet der 26% kun har grunnskule, ligg Ullensvang kommune godt an, med 23%. Der det står dårlegast til er på universitets og høgskulenivå, der landssnittet er 33,5%, medan Ullensvang kun har 24%. Det vil seie at det er ein mykje større andel i Ullensvang som har vidaregåande som høgaste utdanningsnivå. På landsbasis er dette talet 37%, medan i Ullensvang er det 49%. Dette er som forventet på tanke på typen arbeidsplassar som er i kommunen: industri, helse, bygg og anlegg og varehandel, det er og ein del landbruk, som ikkje har krav til høgare utdanning.

f. Folkehelse

Folkehelseoversikten til Ullensvang kommune har samla det meste om folkehelse, KPS tar her med samandraget og konklusjonen til folkehelseoversikten

Samandrag:

Låge fødselstall og befolkningsnedgang er bekymringsverdig. Med 43 fødselar i Odda i 2018, og 66 totalt i Ullensvang kommune, må det fokuserast på å få unge barnefamiliar til kommunen vår.

I Ullensvang kommune er det nesten ikkje arbeidsløyse. Det er lett å få jobb, og det kan sjå ut som industrien ekspanderer dei neste åra. Dette fører til mange og gode lærlingeplassar, og ein har måtta utvide dei yrkesfaglege linjene ved Odda vidaregåande skule. Skulen er særskild viktig for å oppretthalde befolkningsgrunnlaget i Hardanger. I tillegg vert det satsa meir på turisme og lokale produkt. Fleire startar sin eigen bedrift. Dette er svært positivt for regionen.

Ullensvang herad har satsa stort på arbeid med levekårsutsatte barnefamiliar dei siste åra. Det gjer at den enkelte familie og det enkelte barn, skal få bedre oppvekstvilkår. Dette er viktig for å fullføra utdanning, komme i arbeid og trivst i lokalsamfunnet. Dersom ein klarar å bryte sosial arv og gjøra sosial ulikskap i helse mindre, vil både enkeltindivid i tillegg til samfunn tene på det! Utdanning er viktig! Forskjell i forventet levealder mellom dei med grunnskule som høgaste utdanning og dei med vidaregåande eller høgare utdanning er 6,2 år hos oss. Vi håper at heile nye Ullensvang kommune kan fortsette det gode arbeidet som er starta!

Trygge lokalsamfunn er viktig for at innbyggjarane skal trivast. Vi bur i ein region prega av ras, flom og stengde vegar. I tillegg aukar trafikkmengden år for år, noko infrastrukturen i vår region ikkje er bygd for. Dette fører til kø, trafikkork og stengde vegar. Dette gjør Ullensvang til tider utilgjengeleg og utrygg. Det må vera eit hovudfokus å arbeide for betre vegar og infrastruktur i åra framover.

Konklusjon:

Folkehelseoversikta syner stoda i 2019 i dei 3 kommunane Jondal, Ullensvang og Odda som 1.1.2020 blei Ullensvang kommune.

Det er stor aktivitet i kommunen, noko som kom tydeleg fram i budsjettprosessen, særleg i forhold til investeringar. Turismen og interessen for å koma til kommunen vår er stor og mange små bedrifter knytt til dette har sett dagens lys. Hjørnesteinsbedriftane planlegg utvidingar. Ungdommen vår rusar seg mindre, er flinke på skulen og tar høgare utdanning. Vi satsar på at dei som har lite skal få det betre.

Dei tre kommunane er svært ulike på mange måtar, noko folkehelseoversikta syner. Likevel er det dei same verdiane som er viktige for folk. I Ullensvang kommune må ein ta omsyn til ulikskapen, samtidig som ein skal streba etter gode tenester til alle innbyggjarane.

Satsing på gode oppvekst- og bustadmiljø, levande sentrum og tettstader gir trygge og sosiale møteplassar for unge, vaksne og eldre. Dei som har det godt psykisk og sosialt, er også meir fysisk aktive, viser forskning. Aktivitet beskyttar mot sjukdom og gir fleire gode leveår. Aktive og sosiale ungdommar trivst betre, og flyttar kanskje hjem igjen etter endt utdanning.

Ullensvang kommune har store naturressursar. Betre tilgjenge slik at fleire kan nytta dei, vil vera eit gode for befolkninga og næringslivet. Ei felles satsing mot ei aktiv framtid vil vera god folkehelse for alle i Ullensvang kommune!

Befolkningsnedgang er ein reell trussel mot kommunen vår. Det er av stor betydning å arbeida aktivt for å forhindra ein nedgang som Vestland fylke sine framskrivingar viser til. Dette må vera fyrste prioritet for politikarar og tilsette, såvel som heile befolkninga. Klarar vi det, har Ullensvang kommune har all grunn til å gå inn i framtida med optimisme!

g. Implikasjonar

Denne bakgrunnsinformasjonen fortel oss at det er viktig at ein legg til rette for vekst, slik at Ullensvang kommune kan veksa dersom noverande trendar endrar seg. Då må ein ha lagt til rette for at denne utviklinga vert så positiv som mogleg, og at ein står klar til å ta i mot dei nye innbyggjarane med bustad, gode offentlege areal, arbeidsplassar og offentlege tilbod. Det fortel oss og at det er viktig å vere innstilt på nedgang i folketal, med dei konsekvensane det medfører. Om ein gjer dei rette grepa, vil ein kunne møte både folketalsvekst og folketalsnedgang på ein måte som - i stor grad - opprettheld offentlege tilbod og gode butilhøve for alle grupper.

5. Føremoner

a. Optimisme i næringslivet

Dei to store økonomiske lokomotiva i kommunen, Boliden og TiZir, har i løpet av 2019 signalisert optimisme med tanke på utviding av verksemdene sine. Dette er særst gode nyhende for regionen og kommunen. Kvar person som kjem vil truleg ha med seg familiemedlemmer, som vil trenge skule- og arbeidsplass.

Omsetninga i kommunen er og særst høg. Om Ullensvang kommune var eit eige land, ville BNP per innbyggjar vore på linje med Luxembourg og Lichtenstein, som saman med Monaco utgjer dei tre leiande statane.

Sidersatsinga har no byrja å gje frukter. Det visar igjen når hardangersider deltar på internasjonale tevlingar og vinn prisar. Om ein fortset etter planen, vil all noverande epleproduksjon i kommunen gå med til siderproduksjon i framtida. Det gjer at ein bør leggja til rette for utviding av epleproduksjonen, slik at ein både får kjøpt gode konsumeple frå Hardanger og kan auke produksjonen av sider.

Turismen blømer i Hardanger og Ullensvang. Trolltunga har eksplodert på verdsmarknaden som eit må-sjå mål. Dette fører med seg nokre voksesmerter. Somme har ein allereie tatt tak i, andre er framleis i utvikling, og treng større tiltak for å bli handsama på tilfredsstillande vis. Trolltunga har naturleg vore eit av dei store trekkplastera i det siste, og mange av utfordringane har vore knytt til dette. Korleis skal ein ta imot 100.000 turistar som i ulik grad er fjellvande. Likevel er Trolltunga i sum eit positivt tilskot til Ullensvangsamfunnet. Utfordringa ligg i å dra nytte av turistane så godt det lar seg gjere.

b. Relativ god kommunal økonomi

Ullensvang kommune er ein mellomstor kommune, nr. 100 i Norge etter folketal, størst i Sør-Norge i areal og nr. 3 i kraftinntekter. Det gjer at den kommunale økonomien ikkje er like pressa som andre stader, og ein har høve til å satse på område som andre kommunar ikkje kan. Utfordringa er å unngå at det vert ei krykkje ein lener seg på, men at ein held fram med å leite etter gode løysingar. Det har ein vist at ein har kultur for i Ullensvang kommune gjennom prosjektet til Ullensvang herad som tok sosiale ytingar ut av sosialbudsjettet, og heller nytta det for å ansette dei som skulle få ytingane. Slik fekk dei lønn, arbeidserfaring, kjensla av å bidra til fellesskapen, stoltheit, anledning til å lettare få seg fast bustad - og kommunen sparte pengar.

c. Det grønne skiftet

Ullensvang kommune står i ein god posisjon til å dra nytte av det grønne skiftet. Det er ein sær sars rein prosessindustri i kommunen. Ein har store kraftanlegg, og saman med industrien fins det fleire døme på at geografisk nærleik til kraft er ein stor fordel. Mellom anna er det snakk om ei storstila satsing på hydrogenproduksjon. Likeeins ligg det føre planar om eit biogassanlegg som skal dra nytte av husdyrgjødsel, fiskegjødsel og fiskeavfall, samt anna biologisk avfall.

d. Nasjonalparkane

Omkransa av Folgefonna og Hardangervidda nasjonalparkar ligg Ullensvang kommune midt i eit naturgitt smørauga for storslåtte naturopplevingar. Her er fjord, fjell, bre, vidde, fossar og elvedalar i fri dressur. Eit sær populært turistmål i byrjinga av førre århundre, som no er på veg til å få sin renessanse.

e. Frivillige organisasjonar

Det er fleire frivillige lag og organisasjonar i kommunen. Her er det mellom anna bygdalag, grannalag, idrettslag og Røde kors.

f. Kultur

Ullensvang kommune har levande bygder og kraftfulle sentrum med eit sær rikt, mangfaldig og kontrastfylt kulturliv som femnar heile spekteret frå fritidsaktiviteter innan musikk, idrett og anna variert organisasjonsliv - til store nasjonale festivalar innan fleire ulike sjangrar.

Kulturen er forankra i eit samfunn med store kontrastar, mellom tradisjonell og nyvinnande fruktdyrking- og bondekultur og ekspansiv industri, noko som syner att i kulturen og gir ein ekstra dimensjon. Ullensvang kommune har ei sær rik kulturarv, både knytt til bondekultur, kystkultur og industri, og i form av materiell og immateriell kulturarv. Vi har kulturminne her som er rekna som nasjonalskattar med internasjonal verneverdi: stavkyrkje og klyngetun, teknisk –industrielle kulturminne, og vår immatriell kulturarv med bunader og

hardingfele.

At kommunesenteret Odda har etablert seg som eit litterært kraftsentrum i nært samspel med stadutvikling og næring, er også ei føremon for heile kommunen. Det same kan ein seiast om kommunen sin unike posisjon og tradisjon som friluftsliv- og nasjonalparkkommune. Ullensvang kommune har eit rikt organisasjonsliv der friviljug innsats står sterkt, men ein opplever likevel bekymring relatert til manglande rekruttering innan tidlegare sterke innsatsområde som korps, kor og den organiserte idretten.

g. Tydelege identitetar

Dei ulike bygdene i kommunen har gjennom å vere distinkte og separate stader utvikla sin heilt eigne identitet. Det er openbart om ein er i Røldal, i Odda, i Kinsarvik på Utne eller i Jondal. Det gjer det enklare å dyrke denne identiteten, og med det skaffe seg ein fordel når det gjeld å fortelje dei gode historiane. Det er dei gode historiane om stadane som fengar. Det er det særeigne som ein uttrykkjer i kvardagen som gjer stader interessante. Det er det stadeigne og det kultureigne som gjer at folk hugsar at dei har vore ein stad.

h. Urbanitet

Odda by har tilløp til god urbanitet, med ein sentrumsstruktur som byggjer opp under og legg til rette for ei positiv og finkorna fortetting. Odda by har og nokre naturgitte forutsetningar som er positive i den samanhengen: Det er knapt med land, slik at fortetting tvingar seg fram. Der ein har ei utfordring er at folketalet er i nedgang, samstundes som store, sentrumsnære areal er ledige. Det kan forlede ein til å tru at ein kan nytte store areal, og ikkje vere like kritisk til korleis ein byggjer ut. Odda sentrum er som tidlegare nevnt den staden i kommunen som har mest positive tal å vise til. Det bør ein fortsetje å vidareutvikle. Det er fortsatt god plass til å fortette i sentrum. Om ein skal få ei dynamisk utvikling som raskt tilpassar seg den demografiske endringa, bør ein særleg satse på mange små aktørar. Dei er raskare til å svare på nye utfordringar enn store aktørar som har godt etablerte handlingsmønster. Det er viktig å ha begge typene aktørar, då dei fyller ulike roller, og i omstilling og transformasjon er dei små aktørane raskare til å svare på utfordringar, medan dei store aktørane har ressursar til å ta dei store meir langsiktige grepa.

i. Isolert arbeidsmarknad

I neste kapittel vert ein isolert arbeidsmarknad omtala som ein bakdel, men det kan og vere ei føremon. Mellom anna for dei som skal tene ein lokal marknad. Det

vil vere mindre konkurranse frå eksterne aktørar, med opning for at lokale aktørar kan etablere seg utan press frå større konkurrentar. Om den interne marknaden er stor og levedyktig nok, er det ikkje sikkert at trongen for ein betydeleg andel pendling er naudsynt. Det krev då at ein har nådd kritisk masse, slik at det går å livnære seg for dei ulike verksemdene.

6. Problemstillingar

Ullensvang kommune har ein del utfordringar og problemstillingar. Den mest openbare er synkande folketal, og då særleg som følge av synkande fødselstal og netto utflytting. Samanlikna med kringliggjande kommunar har Ullensvang ein svært isolert arbeidsmarknad. Store avstandar og eit stort areal i kommunen er ei klar utfordring. Ein låg sentraliseringsindeks vil og virke inn negativt for Ullensvang kommune.

a. Låg sentraliseringsindeks

I ny sentralitetsindeks for dei nye kommunane er Ullensvang kommune lagt på nivå 5 med ein indeks på 587, som er det nest lågaste nivå. Dette er på nivå med nabokommunane Sauda(620), Etne(592) og Kvinnherad(581), og over nabokommunane Ulvik(541), Vinje(539), Eidfjord(537) og Suldal(509). Ein ligg under nabokommunane Voss(721) og Kvam(675). Dette er med andre ord som forventa med tanke på avstandar og storleikar på tettstadane og dei regionale tilhøva.

Det er utfordrande å heve seg på sentralitetsindeksen, særleg for dei kommunane som ligg langt unna større senter. For Ullensvang kommune er det så store avstandar at i praksis er vanskeleg å få reisetida ned på eit nivå som vil ha effekt på sentralitetsindeksen. Lokalt og regionalt god infrastruktur kan gjere at ein får kortare reisetid til ein større arbeidsmarknad, t.d. mot Kvinnherad og Etne, men slik sentralitetsindeksen vert utrekna, så vil ein måtte ha store endringar i reisetid for å sjå faktiske endringar i indeksen for Ullensvang kommune. Det er i reisetid under 30 minutt til arbeidsstad og 20 minutt til offentlege tilbod ein ser dei store vinstane. Difor vil den enklaste måten å heve sentralitetsindeksen vere å sørge for at det er arbeidsplassar og offentlege tilbod sær nær der folk bur. Klarer ein få tilrettelagt for desse tilboda med under ti minutt reisetid - vil det gjere store utslag.

b. Demografi

Folketalet i Ullensvang kommune er - og har vore i nedgang i lengre tid. Ein har hatt ein periode der nedgangen såg ut til å ha flata ut, men både 2018 og 2019 er blant dei tre dårlegaste åra for folketalutviklinga sidan 1998.

Ein aldrande demografi gjer at ein vert meir avhengig av diverse tenestetilbod. Korleis ein strukturerer desse tilboda vil ha store konsekvensar for økonomien i kommunen. Korleis og kvar innbyggjarane bur vil og ha store konsekvensar for kva tilbod ein kan oppretthalde på dei ulike tettstadane. Ullensvang kommune er per i dag for dårleg tilrettelagt til at dei eldre kan vere sjølvstendige så lenge som mogleg, med lite tette sentrum, store avstandar, og dårleg kollektivtilbod.

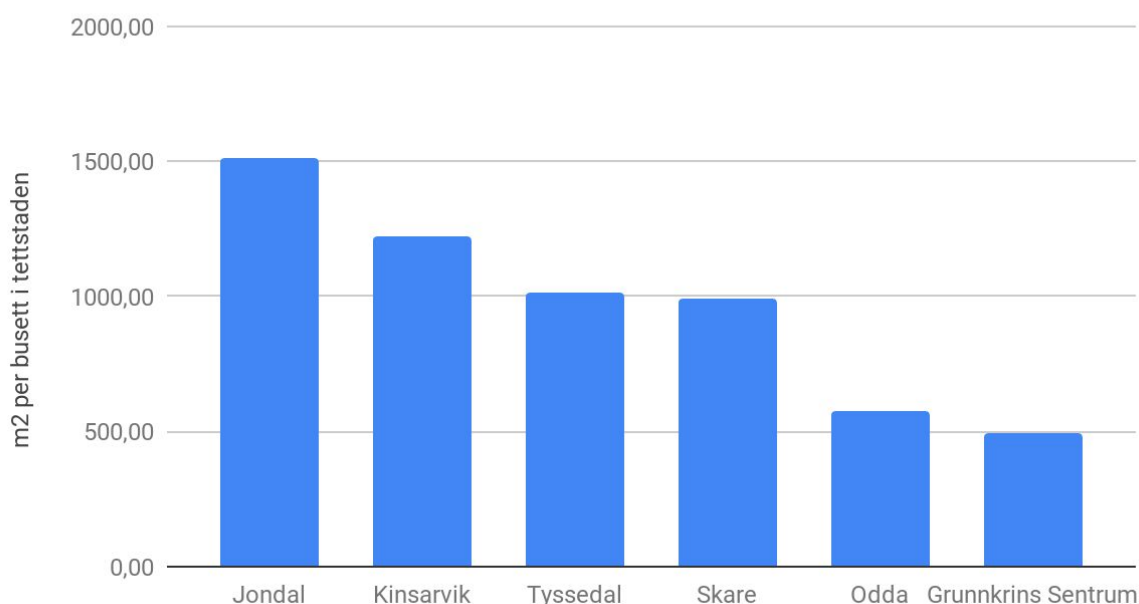
c. Låg tettleik

Lange avstandar mellom tettstadane treng ikkje å bety eit dårleg tilbod, dersom tettstadane har gode og tette sentrum der det er enkelt å ha ein kvardag til fots. Då er det mogleg å oppretthalde gode tilbod, sjølv om ein kan hende ikkje er fleire enn 1000 innbyggjarar i ein tettstad. Det vil til dømes vere tilstrekkeleg til å oppretthalde ein legepraksis i bygda, då gjennomsnittslengda på ei fastlegeliste er 1100 pasientar.

Utfordringa kjem når ein i tillegg har låg tettleik i og nær tettstadane. Då blir omlandet for stort, og det er for mange som vert avhengig av bil som framkomstmiddel. Dette gjer at ein må setje av store areal til parkering. Det fører til større avstandar innad i tettstaden, og ein får ein sjølvforsterkande spiral. I eit område der byggbart areal er ein avgrensa ressurs bør ein vere medviten om korleis ein strukturerer seg, og nytte den dyrebare ressursen på best mogleg vis.

Når ein ser på areal per busett i tettstadane, ser ein klart at Odda har ein mykje mindre arealkrevjande struktur enn dei øvrige tettstadane. Grunnkrinsen sentrum har endå høgare tettleik, sjølv om høvesvis store areal her går til barneskule, kjøpesenter, kyrkje, parkering og andre funksjonar som tener heile tettstaden og kommunen. Det er og her ein ser størst vekst i folketal i kommunen, det er her det er klart flest tilbod per innbyggjar, og det er her det er lettast å leggje til rette for dei gruppene som har størst krav til sine omgjevnader.

Areal per busett

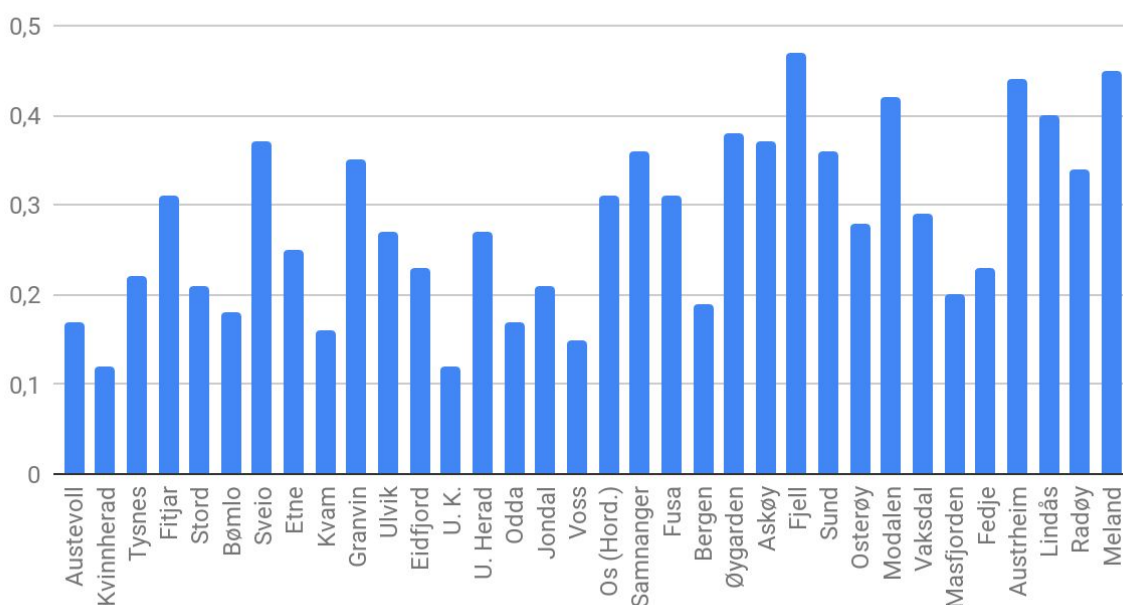

d. Isolert arbeidsmarknad

I diagrammet under er det stilt opp andel pendlarar inn og ut av kommunen i høve til antal innbyggjarar. Eit lågt tal vil seie at det er høvesvis få pendlarar inn og ut av kommunen. For relativt store kommunar har dette talet liten relevans, då dei som regel har ein solid arbeidsmarknad, og er ein magnet for arbeidsplassar og arbeidstakarar. For kommunar som er relativt jamnbyrdige eller små vil dette talet seie noko om kor isolert arbeidsmarknaden i kommunen er.

Isolasjon arbeidsmarknad

Ein isolert arbeidsmarknad kan vere ein bakdel, då ein ikkje er ein del av eit nettverk, det blir mindre utveksling av idear, kapital, innbyggjarar m.m. Dette kan føre til økonomisk og demografisk stagnasjon og tilbakegang. Nettverk og investering i infrastruktur er ein av dei beste prediktorane for kvar ein har økonomisk vekst. Mellom anna kan ein framleis sjå at dei gamle romerske vegane har ein vedvarande økonomisk effekt⁵.

Blant kommunane i gamle Hordaland, er det berre Kvinnherad som har ein like isolert arbeidsmarknad som Ullensvang kommune. I diagrammet over er dei gamle kommunane nytta, slik at ein del av desse tala er endra i den nye kommunestrukturen, som regel er det mindre interkommunal pendling. Dette ser ein godt i dei tre kommunane som har blitt Ullensvang kommune, der alle tre hadde høgare andel pendlarar enn den nye kommunen.

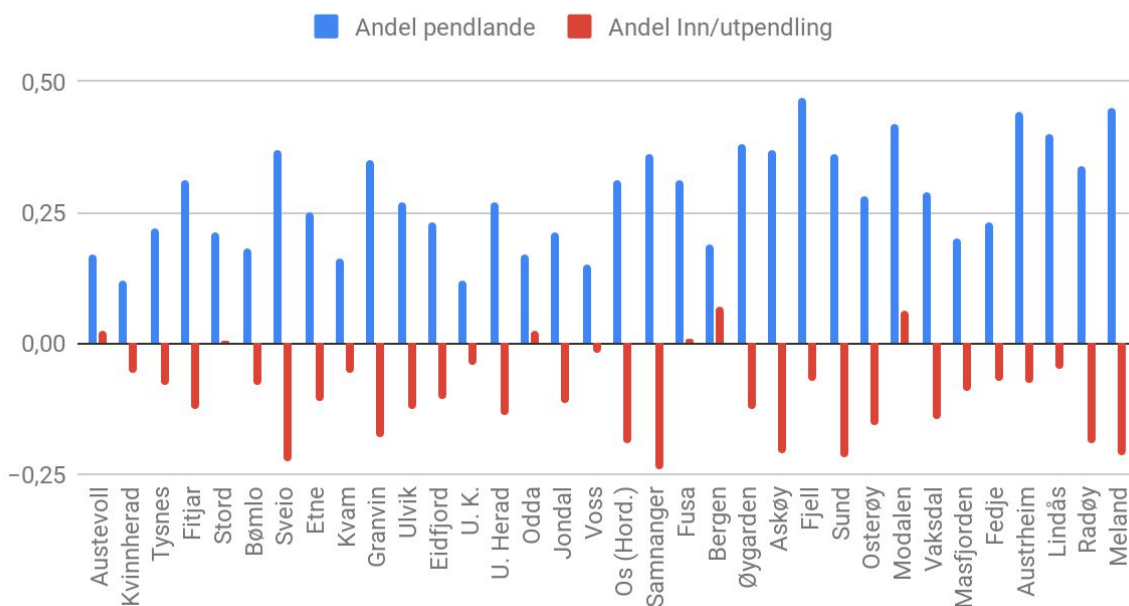
⁵ <https://voxeu.org/article/roman-roads-and-persistence-development>

Ullensvang kommune har negativ pendling på 454 arbeidstakarar. Mange av desse går naturleg til den store magneten i fylket: Bergen, men Stavanger/Sandnes, Sokkelen, Oslo og Voss er og naturlege mål. Størst pendling inn har ein frå Kvinnherad og Eidfjord.

Andel pendlande og netto pendling

Sett i høve til folketalet er dette relativt lågt, noko som og indikerer ein stor grad av felles arbeidsmarknad i kommunen. Ein ser at Odda er magneten i sin region, då det var ein av få kommunar som hadde netto innpendling før kommunesamanslåinga.

e. Struktur

Ullensvang har ein struktur, både mellom tettstadane, men og spesielt innad i tettstadane som har ein ibuande bakdel. Ein har gjort seg avhengig av bil i kvardagen. Det fører til at ein planlegg først og fremst på bilen sine premiss. Dersom det skjer endringar er det bilen ein først legg til rette for, på kostnad av alle andre brukarar. Dette gjer at ein ikkje oppnår den gode sentrumsutviklinga, der ein først og fremst legg til rette for dei som treng eit trygt og oversiktleg bu- og leveområde. Ein tettstad lagt til rette for bilen tar ikkje dei eldre eller dei yngste i vare. Dette gjer at Ullensvang er mindre attraktiv for både dei som allereie bur her, og for dei som vi vil trekkje til kommunen: barnefamiljar og dei i etableringsfasen.

Ein arealkrevjande struktur, slik ein har i Ullensvang kommune, gjer at det er vanskelegare og dyrare å oppretthalde og drifte offentlege, private og frivillige tilbod. Dersom ein må setje seg i bilen for å delta i, og nytte seg av tilbod, er oftare

kostnaden for høg i tid og kroner. Det gjer at ein får ei mindre kundegruppe enn folketalet skulle tilseie. Om folk har anledning til å nytte seg av tilbod utan å måtte bruke bil, er det lettare for dei å spontant gjere det. Det vil og vere eit særskilt viktig folkehelseiltak, då det er den daglege aktiviteten som er den viktigaste prediktoren for kva helsetilstand ein har. Trening er mindre viktig enn den daglege gåturen til og frå jobb, skule og butikk. Om desse turane vert erstatta av bilkøyring, fjernar ein mykje av grunnlaget for ei god helse. Det vil ein og sjå igjen i helsekostnadar etterkvart som tida går og innbyggjarane får dårlegare helse tidlegare.

Denne arealkrevjande strukturen med byggjefelt og lite urban struktur er lite omstillingsvenleg, slik at ein stiller seg sårbar for endringar i samfunnet. Det vert lite opning for vekst, då all vekst fører til at ein må etablere ny infrastruktur og ta av knappe areal. Dette fører igjen til høgare vedlikehaldskostnadar i framtida, då tettleiken ikkje er høg nok til å betale for vedlikehaldet. Ein står og dårlegare rusta for nedgangstider i folketalet, då ein vil måtte oppretthalde tilbod i område som er tynt befolka, til ein relativ høg kostnad. Dersom ein har lagt til rette for høg tettleik, vil dette vere eit mykje mindre problem, då det er mindre infrastruktur per person, og kortare avstandar mellom tilboda. Slik vil ein ikkje i like stor grad få dei negative konsekvensane.

f. Store areal og lange avstandar

Ullensvang kommune er den største kommunen i Sør-Norge med areal på 3261 km². Odda ligg sentralt i kommunen med omlag 45 min til dei tettstadane som lengst vekke: Jondal, Kinsarvik og Røldal. Med eit så lågt folketal og så store avstandar, er det openbart at ein får utfordringar med administrasjon, offentleg og privat tilbod, og å skape ein heilskapleg og samlande identitet.

g. Hjørnesteinsverksemd

Når hjørnesteinsverksemdene har så stor innverknad og betydning for eit samfunn, slik det er i Ullensvang, er det viktig å ha ei stor breidde av andre bransjar. Dette for å gjere seg mindre sårbar for konjunktursvingningar. Ullensvang kommune har etter nedlegginga av Odda Smelteverk sett kva som kan skje når store aktørar forsvinn, eller kjem inn i dårlege periodar. Med to store aktørar innan same sektor, bør ein leggje vinn på å utvikle og styrke fleire sektorar i arbeidslivet.

h. Image

Ullensvang har eit mangfaldig image. Kommunen ha mange gode sider som nasjonalparkar, friluftsliv, Norges frukthage, kulturvogge, nasjonalromantikk med meir. Historisk har deler av kommunen fått nokre negative stempel, særleg knytt

til industristadane Odda og Tyssedal. Disse assosiasjonane er i stor grad historie, men nokon kan oppleve at deler av stempelet heng att.. Imaget for kommune er samla sett bra og i stadig bedringi betring, men har fortsatt potensiale til å bli fantastisk..

7. Prosess

Ein har utarbeida ein bustadsplan for Ullensvang kommune, som skal informere det vidare arbeidet, og vere grunnlaget for dei strategiane og tiltaka ein legg opp til i KPS

I mars 2019 starta ein hovudarbeidet med samfunnsdelen.

I juni og august 2019 vitja ein dei ulike tettstadane i kommunen, for å hente inn meiningar til den nye kommuneplanen. Ein satte opp stand i ulike daglegvarebutikkar, og hadde eit lågterskeltilbod for å få tak i kva eit breitt utval av innbyggjarane ønskjer seg.

I oktober 2019 var ein på vitjing hjå utvalgte skular og fekk omvisning av elevar i dei ulike tettstadane. Næringslivet har fått gode kanalar inn til kommuneplanarbeidet, både gjennom oppmodingar frå planavdelinga, gjennom møter i næringshagen, og via næringsjefen som har sørga for god medverknad frå næringslivet, mellom anna gjennom annonse i Hardanger Folkeblad sitt næringslivinnstikk.

I november vart medverknad med politikarar gjennomført. Politikarane vart oppmoda til å kondensere partiprogramma sine til 4-5 målsetningar innafor kvart av hovudsatsingsområda. Desse måla vart vurdert opp mot FN sine berekraftsmål og planprogrammet. Etter ein gjennomgang av innspel frå innbyggjarane sorterte politikarane desse, slik at ein fekk prioritert dei og kunne utkrystallisere nokre målsettingar.

I januar hadde ein medverknadsprosess med leiargruppa i administrasjonen, der dei fekk komme med sine innspel og justeringar. Likeeins har ein hatt enkeltmøter med nøkkelpersonell for å få tak i deira innspel.

På bakgrunn av desse måla utarbeidde leiargruppa, styringsgruppa og administrasjonen ei rekkje strategiar. Desse skal danne rammeverket for dei tiltak og vedtak kommunestyret fattar i samsvar med kommuneplanen.

Kvart år i andre kvartal skal kommunestyret og administrasjonen i samband med budsjettarbeidet gjere opp status for kommuneplanen. Då skal ein vurdere målepunkta og sjå om ein har fått ønska utvikling. Ein skal og vurdere om ein har nytta seg av strategiane i tilstrekkeleg grad.

Etter kvart kommuneval skal nytt kommunestyret i samband med planstrategien gå gjennom strategiane i KPS. Dette arbeidet skal seinast starte opp i andre

kvartal. Då skal ein utarbeide nye strategiar som samsvarar med den planfasen ein er inne i, og viljen til nytt kommunestyre.

a. Planprogram

20.09.18 vedtok fellesnemnda planprogrammet for ny kommuneplan for Ullensvang kommune. Slik startar ein på lik fot etter kommunesamanslåinga. I første omgang utarbeidar ein samfunnsplanen (KPS), og i andre omgang ein arealplanen (KPA) for heile kommunen.

I planprogrammet vart det vedteke at ein skal jobbe med tre hovudområde: bustadsamansetting, kultur- og reiselivssatsing, og tilrettelegging for næringsliv.

Det vart gjennomført ein del workshops og liknande i samband med forarbeidet til samanslåinga av kommunane. Mellom anna skulle ein komme med forslag til kommunevåpen og slagord for den nye kommunen. Ein enda ikkje opp med eit tilfredstillande slagord i denne prosessen, medan kommunevåpenet vart avgjort seinvinteren 2019.

b. Innspel

Det vart gjennom sumaren og hausten 2019 gjennomført ein del aktivitetar for å sikre medverknad til KPS. Ein vitja alle dei større tettstadene for å ha uformelle møter med tilfeldige innbyggjarar. Gjennom dette arbeidet fekk ein inn 300 individuelle innspel. Alt dette kan ikkje direkte relaterast til KPS, noko av det er innspel til Kommuneplanen sin Arealdel (KPA), noko av det er direkte oppmodingar til administrasjonen og politikarar, og nokre av innspela er oppmodingar til innbyggjarane sjølve. Dette vart særst godt motteke blant dei som deltok. og eit av innspela var at ein og kunne nytte denne forma for innbyggjarinteraksjon ved fleire høve.

Ein hadde og medverknadsprosessar med barneskulane i Jondal og Kinsarvik, og ungdomskulane i Kinsarvik og Odda. Her viste borna og ungdommane oss rundt på dei stadane dei tykkjer er viktige. Dei la og fram ønsker og kritiserte aspekt ved tettstadane sine dei var misnøgde med.

c. Politisk medverknad

Etter medverknad frå innbyggjarane var det dei folkevalde sin tur. Sidan det var val og kommunesamanslåing samstundes, tok det tid før dei ulike utvala var på plass og ein kunne få ein medverknadsprosess med dei relevante folkevalde. Prosessen opp mot dei folkevalde var delt i ulike deler. Det vart stifta ei arbeidsgruppe for kommuneplanarbeid, samansett av heile utval for plan, næring og samfunn. Først skulle dei kome med sine eigne forslag til kva KPS skal

innehalde. Så samanfatta administrasjonen forslaga frå dei folkevalde og frå innbyggjarane til nokre heilskaplege mål og strategiar. Desse vart igjen bearbeida av styringsgruppa. Resultatet vart ni mål som skal famne om dei viktigaste målsettingane for Ullensvang kommune, og vere så spissa at ein kan prioritere mellom ynskjer som konkurrerer om ressursane.

d. Administrativ medverknad

24. Januar 2020 vart den administrative leiragruppa direkte involvert i arbeidet med KPS. I etterkant av dette vart det lagt ut ei planskisse på kommunen sitt intranett, tilgjengeleg for alle ansatte i kommunen, slik at organisasjonen kunne komme med innspel.

e. Planforum

18. Februar 2020 vart det gjennomført Planforum i Vestland fylkeskommune sine lokaler på Sandsli i Bergen. (Skildring av dei omsyn, innspel og anna som kom derifra)

f. Politisk handsaming

Planen vart vedtatt lagt ut til offentleg ettersyn av Ullensvang kommunestyre i møte 27.05.2020. Fristen for innspel vart på grunn av ferieavvikling sett til 15.09.2020. Dette for å gi god tid til å kome med innspel.

8. Forventa planeffekt på samfunnet

Det er forventa at planen sine mål og strategiar skal ha ein effekt på Ullensvangsamfunnet. Det er i hovudsak tre tema som går att i innspela frå innbyggjarane, og når ein ser på måla og strategiane. Dei skal sørge for at Ullensvang får:

- Ein meir berekraftig kommune, som er i stand til å ta vare på miljøet, gjere sitt for å redusere klimapåkjenningane, ta vare på innbyggjarane sine og samspelet dei imellom, og som eit resultat av det skape velstand og gode økonomiske tilhøve.
- Eit auka mangfald, det vere seg i næringar, aldersgrupper, tomter, tettstadar.
- Eit betre omdømme. Som den vakre, reine, kjekke, drivkraftige, spanande kommunen vi veit vi er.

Samla vonar ein at desse effektane skal gjere Ullensvang kommune endå meir attraktiv enn vi er i dag, med det resultat at vi får ei positiv folketal- og demografiutvikling. Ullensvangsamfunnet skal vere ein stad med yrande folkeliv i alle aldrar. Dette er det ultimate målet for kommuneplanen: Å sørge for at det er ein plass folk VIL bu. Det er det som ligg som bakteppe for alle måla og strategiane som har blitt utvikla i planen.

Grunnen til at ein ikkje har tatt med positiv folketals- og demografiutvikling som eit eige eksplisitt mål i planen er at det er vanskeleg å vedta. Ein må berre leggje tilhøva så godt til rette som mogleg for at innbyggjarane og potensielle tilflyttarar ser at Ullensvang er ein plass dei vil få born eller flytte til. Positiv folketals- og demografiutvikling er det ypperste målepunktet for kommuneplanen sin suksess.

a. Berekraft

Første prioritet for eit kvart samfunn må vere at ein skal leggje til rette for å eksistere til "evig" tid. Det betyr ikkje at ein skal vere uforandra til evig tid, men at ein ikkje skal øydeleggje for livsvilkåra som er forutsetning for å bestå tusenvis av år fram i tid. Kortsiktige vinningar må ikkje stå i vegen for langsiktig eksistens.

Difor er berekraft satt som det første og viktigaste målet for Ullensvang kommune sin kommuneplan. Berekraft er eit stort omgrep, men til sjuande og sist handlar det om å gi framtidige generasjonar minst like gode tilhøve som vi har. Tradisjonelt snakkar ein om at berekraft har tre dimensjonar. Miljø, sosialt og økonomisk berekraft. Dei fleste tenkjer miljø med ein gong ein seier berekraft, men om ein ser på kva berekraftdimensjon som har fått størst spelerom, så er det åpenbart at økonomisk berekraft har fått styre utviklinga i veldig stor grad. Ein

snakkar om ei "Mikke Mus"- berekraft der det økonomiske aspektet er hovedpunktet, med sosial og miljøretta berekraft er øyrene, mindre og meir til pynt.

Det berekraftørsla freistar å oppnå i staden er ei kransekake-berekraft. Her ligg den miljøretta berekrafta i botnen og er grunnlaget for all anna berekraft. Om biosfæren vert ubebueleg for menneska, hjelper det ikkje at vi var jamnstilde og rike. Difor må miljøretta berekraft vere premissgivar for alle avgjersler. Om eit tiltak trugar berekrafta vår med tanke på forureining, klima, eller biomangfald, kan ein ikkje tillate det. Tiltak som styrkjer berekrafta vår på dei same punkta må ein støtte opp under.

Sosial berekraft går på det at vi skal ta vare på kvarandre. Ingen person er ei øy. Vi er alle del av eit stort felleskap, både innad i kommunen og utanfor dei administrative grensene vi har teikna opp på eit kart. Den rikaste personen i verda har lite å fare med dersom alle rundt er daude. Difor er sosial berekraft punkt to. Eit samfunn som ikkje tar vare på alle borgarane sine vil historisk ikkje klare å vare. Når skilnadane blir for store, blir ulempene for store for alle innbyggjarane, også dei som sit på toppen. Det er difor i alle si interesse at ein legg opp til eit samfunn som tar vare på alle. Slik skapar vi eit samfunn som kan utrette mykje meir, fordi mange fleire har tilgang til fleire ressursar og kan utnytte dei på ein meir kreativ måte, noko som gir oss fleire og betre løysingar. Mange små veddemål gir lågare risiko enn eit stort.

Til sist kjem økonomisk berekraft. Det er her vi skummar fløten av grunnlaget vårt. Når vi har tatt godt vare på eksistensgrunnlaget vårt, og sørga for at samfunnet tar godt vare på dei svakaste i samfunnet, vil vi kunne hauste av overskotet. Økonomisk utbytte av berekrafta vil vere ei viktig verkemiddel for å sikre at fleire tar initiativ til å sikre dei to grunnleggjande aspekta av berekrafta.

Ullensvang kommune er særleg utsett for manglande berekraft. Dei klimaendringane vi ser byrjinga av no vil ikkje gjere det lettare å vere fruktbonde, industriarbeidar, skikøyrar, innbyggjar eller trafikant i framtida. Næringane i kommunen er alle særleg avhengige av stabile og forutseielege vertilhøve. Bøndene treng regn på rett tid, industriarbeidaren treng at E134 er open, skikøyraren vil ha snø om vinteren på Korlevoll, og at Folgefonna sumarskiser sine heismaster står sumaren gjennom. Innbyggjarane treng at husa deira ikkje blir tatt av storflaumar og ras, og samfunnet treng at vegane våre er så rassikre som mogleg. Sosialt er vi avhengig av at alle har det så bra som mogleg. Det gjer oss meir attraktive. Der ein opplever at borna har gode, trygge omgjevningar, der samfunnet er i stand til å ta vare på deg om du skulle vere uheldig, eller når du vert gammal, er meir attraktive. Økonomisk berekraft er viktig så vi får råd til å gjennomføre alle dei gode tiltaka vi har satt oss føre.

b. Mangfald

Planen sine mål og strategiar legg vekt på eit auka mangfald. Eit mangfaldig samfunn har fleire ulike tilnærmingar til utfordringar og problem. Dess fleire tilnærmingar ein har, dess større er sannsynet for at ein finn den beste løysinga. Eit mangfaldig samfunn står sterkare under skiftande tilhøve.

Men det er ikkje berre pragmatiske grunnar til å leggje til rette for mangfald. Omsyn til unge, eldre, minoritetar og andre med utfordringar i kvardagen kjem inn under dette temaet. Det er på mange vis på dei minst mektige sitt vegne vi har eit samfunn. Det er deira omsyn vi skal løfte fram. Det er dei vi skal sørge for at får komme med sine meiningar. Dei med sterke meiningar og gode tilgongar til makta har god anledning til å få målbore sine krav og ønsker. Difor legg denne planen opp til at eldre, unge, minoritetar og andre med utfordringar i kvardagen skal ha eit særleg fokus. Eit samfunn tilpassa dei som har minst makt er eit samfunn som er best tilpassa oss alle. På eit eller anna tidspunkt vil vi alle vere del av ein eller fleire av desse gruppene. I solidaritet med oss sjølve legg vi til rette for at alle skal kunne nyte godt av samfunnet og dei tilboda vi har.

Ullensvang kommune er relativt avhengig av to store verksemdar i Boliden og TiZir. Desse har vore, og er viktige og gode aktørar i Ullensvangsamfunnet. Dei har sikra mange arbeidsplassar. Det er likevel uheldig å stole på at dei skal vere bærebjelken til evig tid. Det er viktig å skape mangfald blant arbeidsplassar, både i storleik og i bransjar. Då er ein meir motstandsdyktig dersom konjunkturedringar gir store utslag for hjørnesteinsverksemdene. Det vil og gjere at kommunen framstår som meir attraktiv for dei familiane der det er to med ulik karriereveg.

Innafor bustadsegmentet er mangfald eit viktig verkemiddel. At det er tilgjengeleg ulike bustadar gjer at det er lettare å tilby den rette bustaden. Ein må ha mange ulike storleikar, lokasjonar og typar. Då kan ein trekkje til seg eit breiare segment innbyggjarar. Det er ikkje alle som er interessert i å bu i bygård, og det er ikkje alle som er interessert i å bu i ein bustad med stor tomt. Her bør ein sjå på kva storleikar og typar ein har lite av og sørge for å fylle det underskotet.

c. Omdømme

Ullensvang kommune og Odda spesielt har hatt ei utfordring rundt omdømme. No har vi ein gylden anledning til å la eit nytt inntrykk feste seg. Som ein ny kommune bør ein setje alle klutar til for å promotere alle dei gode sidene ved Ullensvang kommune.

Ullensvang kommune har alle forutsetningar for å ha eit særst godt omdømme. Her er det meste av det ein kan draume om i dag. Her kan ein busette seg med utsikt til berre natur, midt i eit pulserande sentrum, eller noko midt i mellom. Ein kan gå til fjells, i skogen, dra på sjøen, vandre i to av dei vakraste nasjonalparkane i landet. Ein kan arbeide med verdas reinaste industri, guide turistar til Trolltunga, lage sider eller på anna vis bidra til ei verdiskaping som er på linje med Luxembourg og Lichtenstein.

Det er fem tettstadar som peikar seg ut til å ha særlege identitetar som dei kan dra nytte av i profilering. Det er stader som heilt klart bør kunne bli ein del av den nasjonale kulturidentiteten. Odda, Kinsarvik, Jondal, Lofthus og Røldal. Her har ein trekkplaster, tydelege sentrum og ein allereie etablert stadeigen identitet. Å dyrke det stadeigne, særlege er viktig i konkurransen om å vere attraktiv for innbyggjarane, tilflyttarane og gjestene.

9. Struktur

Det har i store delar av prosessen vore fokusert på at ein skulle ha tre hovudsatsingsområde. Under desse skulle ein ha eit antal mål, og under desse igjen ha strategiar som skal gi føringar for kva type tiltak ein skal prioritere i det politiske arbeidet. Sluttresultatet har blitt noko annleis, der ein no har ni mål som ikkje direkte er knytt til eit konkret hovudsatsingsområde. Strategiane er hovudsakleg knytt til eit av desse ni måla, men det er openbart at dei og kan flyte over i andre mål enn dei dei er direkte knytt til.

a. Hovudsatsingsområde

I planprogrammet vart det vedteke at ein skal satse på tre hovudsatsingsområde: Bustad, Næring og Kultur- og Reiseliv. Dei er tenkt at skal vere hovudsatsing utover planperioden, då dei er grunnsteinane for utvikling i Ullensvang kommune. Desse har vore førande for arbeidet med KPS, og nytta som eit sett briller ein har sett på Ullensvang. Etterkvart som prosessen har skride fram har trongen for desse brillene blitt mindre og mindre, og ein ser at det som i utgangspunktet var tenkt som eit mål for satsing på næring, i realiteten òg er satsing på både bustad og kultur/reiseliv. Difor er desse tre hovudsatsingsområda ikkje tatt med i sluttproduktet. Dei har likevel vore eit viktig reiskap for å organisere arbeidet.

b. Mål

Mål bør vere langsiktige og konkrete. Dei må prioritere, slik at ikkje alle ynskjer kan heimlast i kommuneplanen. Difor skal måla gjelde i heile planperioden. Dei skal gi dei lange linjene for korleis kommunen skal prioritere. Måla er der vi ønskjer å vere i 2032. Planen legg opp til at i 2032 skal ein kunne krysse av på at alle ni måla stemmer for Ullensvang kommune.

Måla er formulert av det sitjande kommunestyret og administrasjonen, slik at det skal vere mogleg for eit breitt utval av politiske konstellasjonar å stille seg bak dei. Måla er konkrete og målbare, utan at ein seier noko om korleis ein kjem seg dit. For at planen skal vere gyldig og relevant i heile planperioden, og gjennom tre potensielt veldig ulike kommunestyre, er det viktig at planen har nokre lange linjer som det er brei semje om, samstundes som det er opning for kursjusteringar, skulle det politiske landskapet endre seg dramatisk.

- Berekraft er grunnleggjande i Ullensvang kommune

Kva meiner vi med dette?

Berekraft betyr å leggja til rette for at ein kan oppretthalde dagens situasjon utan å gå på vilkår med framtida sin anledning til å utvikle, leve og eksistere på sine egne premiss. Berekrafta har ulike fasettar: økonomi-, sosial- og miljøretta.

Den miljøretta berekrafta er grunnfjellet som gjer at vi kan eksistere. Rein luft, vatn og jord, biologisk mangfald, stabilt klima, ivaretaking av biotopar.

Den sosiale berekrafta er samspelet mellom folk. At ein rettar samfunnet inn slik at det tar vare på alle. At ingen fell utanfor.

Den økonomiske berekrafta sørger for at vi har eit vedvarande økonomisk overskot som vi kan hauste av, og sørge for å videreutvikle dei ressursane ein har. Det er viktig at ingen av desse fasettane går på kostnad av dei andre. Likevel er det eit hierarki blant fasettane. Miljøretta berekraft vil alltid vere grunnleggjande for dei andre, då det er basis for vår eksistens. Utan miljøretta berekraft er det ikkje mogleg å eksistere i eit langsiktig perspektiv. Sosial berekraft er limet som held samfunnet saman, som gjer at det ikkje oppstår for store ulikskapar og med det uro. Økonomisk berekraft er fløten ein skummar av på toppen og reinvesterer i å skape så gode tilhøve som mogleg.

Kvifor gjer vi dette?

Samfunn som ikkje er tufta på berekraft har ikkje forutsetninga for å vare. Berekraft er ingen garanti for suksess og vekst, men det er ei forutsetning for langvarig eksistens. Det er mange eksterne faktorar ein ikkje har kontroll over, men om ein ikkje har berekrafta på plass, vil ein før eller seinare undergrave sin eigen eksistens.

Ullensvang kommune er ein kommune som i særleg grad er avhengig av eit stabilt klima. Difor må miljøretta berekraft vere grunnfjellet i alt ein foretar seg. Både næringsmessig, med kraftutbygging som er avhengig av snø om vinteren, industriverksemder som er lokalisert her med tanke på jamn og stabil kraft, og landbruk som er priggitt værgudane sine luner.

Struktur- og kommunikasjonsmessig er Ullensvang i ei særstilling med flest raspunkt langs vegane i Norge. Med endra klimatilhøve vil dette truleg bli verre, med auka nedbørsmengder, og vekslende temperaturar som gir auka fare for alle typar ras og skred.

For reiseliv er eit stabilt og forutseieleg værsystem ei forutsetning for å kunne tilby opplevingar.

Sosial berekraft sørger for at innbyggjarane trives der dei bur, at dei kan bu der heile livet, frå vugge til grav. I dag har Ullensvang ei utfordring i at dei i etableringsfasen får færre born, dei som vil ha høgare utdanning må flytte vekk, og dei som er ferdig utdanna ikkje flyttar hit. Born og unge i medverknadsprosessen legg vekt på at det ikkje er nok møteplassar som er lagt til rette for deira ønsker. Dei har ikkje reelle tilbod utover nokre få idrettstilbod og kulturskulen, kollektivtilbodet er i stor grad ikkje tilpassa deira daglegliv. Dei i familiefasen saknar fritidstilbod for vaksne, særleg ute i bygdene. Det er ønsker om meir variert uteliv, kulturliv og levande lokalsamfunn.

Den økonomiske berekrafta er og veldig viktig for ein kommune. Utan det vil framtidige forpliktingar gjere at det blir umogleg for kommunen å tilby dei tenestene ein har lagt til rette for. Om ein ikkje har oversikten over framtidige utgifter og inntekter, kan ein ikkje vere sikker på at ein kan oppretthalde tilbod.

Kva er konsekvensane av dette?

Alle satsingar frå politisk hald skal ta omsyn til berekraftomgrepet. Det skal og prioriterast mellom miljøretta, sosial og økonomisk berekraft. Sidan miljøet er grunnleggjande for dei to andre aspekta er det viktig at det får hovudmerksemd. Sosial berekraft er ei forutsetning for økonomisk berekraft, som er der ein hentar ut overskotet etter at alle større eksternalitetar har blitt tatt høgde for.

Med andre ord må miljøretta berekraft vere det første omsynet ein tar når ein jobbar med tiltak. Alle prosjekt bør svare på dette spørsmålet: Korleis vil dette prosjektet påverke den miljøretta berekrafta til Ullensvang kommune?

Aller helst skal eit prosjekt sjølvsgt betre berekrafta, men om det ikkje vil påverke berekrafta kan det sjølvsgt gjennomførast, og dersom det er øydeleggjande for berekrafta i kommunen bør ein sterkt fraråde å gjennomføre prosjektet. Ei slik vurdering bør ein gjere for alle dei tre fasettane av berekraft i prioritert rekkefølge.

- Ullensvang kommune er aktiv tilretteleggjar

Kva meiner vi med dette?

Ullensvang kommune skal vere ein aktiv part i å få ting til å skje. Ein skal vere fødselshjelpar for dei prosjekta som treng litt hjelp i starten. Administrasjonen og dei folkevalde skal vere på tilbodsida og aktivt oppsøkje og leggje til rette for dei tiltaka, verksemdene, innbyggjarane og aktivitetane ein ønskjer i kommunen.

Kvifor gjer vi dette?

I kommunar med lågt folketal er det færre til å ta initiativ til prosjekt. Då blir kommunen ein viktig pådrivar for å få ting til å skje. I ein kommune som Ullensvang, der ein har lågt folketal, store avstandar og eit isolert arbeidsmarknad kan t.d. små tilhøve lokalt gjere det vere utfordrande å få kundar, tilskodarar eller brukarar, særleg i ein oppstartsfase. Då vil kommunen vere ein viktig støttespelar

for oppstart av nye verksemder. Ved å hjelpe mange nye, lokale aktørar vil ein sørge for større lokal sirkulasjon i økonomien. Det vil og kunne føre til etablering av viktige verksemder for framtida. Det er vanskeleg å spå, særleg om framtida, og då er det ein god strategi å ha mange små satsingar som alle har potensiale for å bli noko stort, men som kvar for seg ikkje har potensiale for velte økonomien.

Kva er konsekvensane av dette?

Kommunen må ha ei medviten haldning til kva ein ønskjer å etablere. I ein kommune der byggbart land er ein dyrebar ressurs, bør ein t.d. ikkje leggje til rette for arealkrevjande verksemder. Verksemder som har ei lokal tilknytning, der eigarar og drifta blir ein del av ein lokalt sirkulær økonomi bør ein særleg setje stor pris på.

Kommunen er med å gjødsle og vatne litt på dei mange frøa som innbyggjarane har sådd. Det vere seg verksemder, aktivitetar, arrangement eller andre initiativ. Det som er viktig er at det er på initiativ frå innbyggjarane. Ein del av desse frøa vil ikkje spire, men om kommunen har laga godt nok jordsmonn vil nokre av frøa bli til grasplen, nokre blir til blomar, og nokre blir til store tre. Men til forskjell frå frøblandingar ein kjøper på Felleskjøpet, veit ein ikkje på førehand kva ein har sådd. Og til slutt vil denne hagen generere nok jordsmonn til å gjere det godt for framtidige frø å spire.

Kommunale lokaler bør ikkje vere eit hinder for etablering og drift av private næringslokaler. Dei kommunalt eigde næringslokala bør ha fokus på å vere starthjelp, men ikkje vere eit langvarig kvileskjer for verksemder. Her fins det ulike modellar ein kan nytte for å sikre at det er ei jamn utskifting av leigetakarar og at nytt blod får anledning til å freiste lukka.

- Ullensvang er verdskjend for friluftsliv, mat og kultur

Kva meiner vi med dette?

At Ullensvang har eit omdømme ut over landegrensene for vakker natur med godt tilrettelagt friluftsliv, mat og drikke av særst høg kvalitet og karakter, og spanande, nyvinnande kulturuttrykk.

Kvifor gjer vi dette?

Hardangersideren vinn internasjonale prisar i fleng, og Trolltunga er eit bucketlist-mål verda rundt. Men Ullensvang har mykje meir å by på. Frukten, både som mat og oppleving gjennom bløming og den eksotiske betalingsmåten basera på samvit. Fonna der ein kan gå på ski om sumaren, og Seljestad og Røldal der ein kan gjere det om vinteren. Stavkyrkja i Røldal er eit naturleg kulturtilbod som allereie trekkjer turistar.

Kva er konsekvensane av dette?

Det er politisk vedtatt at Ullensvang kommune skal vere friluftshovudstaden i Norge.

- LKR-sentra er attraktive stader å bu, leve og jobbe for alle

Kva meiner vi med dette?

At LKR-sentra er stader der alle grupper kan skape seg eit kvardagsliv med arbeid, bustad og dei viktigaste tilboda. At tettstadane er attraktive for dei som vil bu i kommunen. At det er mogleg å bu, leve og jobbe i tettstadane, sjølv om ein har utfordringar i kvardagen. At born i alle aldrar har trygge og gode oppveksttilhøve. At alle kan nytte og nyte sentrum på ein trygg og praktisk måte. At eldre kan bu heime så lenge som mogleg i eit lokalsamfunn som tar i vare deira behov.

Kvifor gjer vi dette?

Den sosiale berekrafta er ein viktig berebjelke i eit lokalsamfunn. Ein viktig komponent av dette er at det skal vere mogleg for alle innbyggjarane å ha gode liv i tettstadane våre. Når vi gjer tettstadane betre tilrettelagt for fleire brukarar, vil vi og favne eit breiare segment som kan tenkje seg å busetje seg i kommunen. Samstundes gjer vi det lettare for mange av dei som allereie bur her. Og det er først og fremst dei som allereie bur her vi skal sørge for at har gode liv og ein god kvardag.

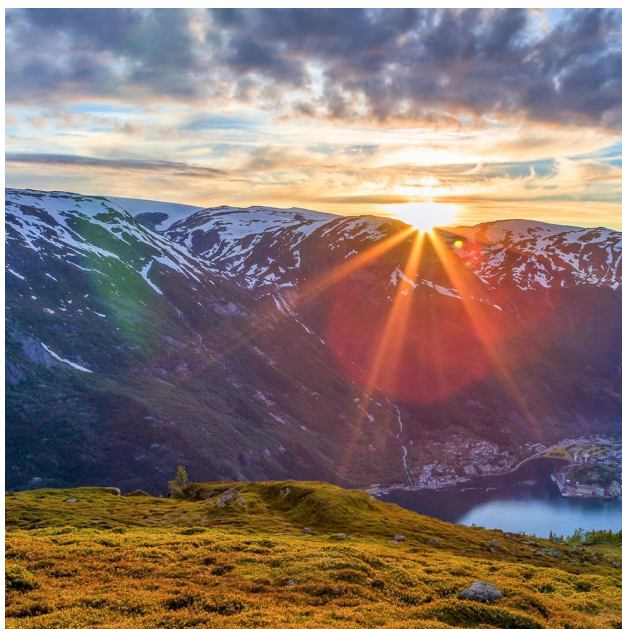
Det er stadig større andel eldre i Ullensvang. Dette er viktig at ein tar omsyn til når ein gjennomfører tiltak i LKR-senter. Dersom ein legg til rette for at dei kan bu

heime lenger, vil ein kunne spare store summar i eldreomsorgen. Som ein bonus er tettstadar som er lagt til rette for dei med rørslehemmingar og dei eldre, og veldig godt tilrettelagt for barnefamiljar. Eldre og små born har mange av dei same krava til gode nærområde. Dei set pris på korte avstandar, fast underlag som det er lett å rulle på, oversiktleg trafikkbilete, mange sitjeplassar og mange små offentlege rom.

Kva er konsekvensane av dette? Meir fokus på fortetting i LKR-sentra. Legge opp til kortare avstandar mellom nye bustadar og tilbod. Meir areal tilrettelagt på dei mjuke trafikantane sine vilkår. Det skal vere lettare å byggje bustadar nær skular og barnehagar, butikkar og andre viktige daglege tilbod. Gater skal vere utforma slik at det er lett å komme seg rundt for dei som har rørslehemmingar. Opne for strøtomter og bustadsbygging i alle grender, men avgrense kommunen sitt engasjement til definerte sentrumsområde..

- Ullensvang har levande bygder og sterke sentrum i utvikling

Kva meiner vi med dette?

At bygdene i kommunen skal få best mogleg vilkår for å ha eit levande bygdeliv, og samstundes skal eksisterande sentrum styrkast og drive utviklinga i kommunen.

Kvifor gjer vi dette?

Busetjinga i Ullensvang kommune er veldig variert. Frå hardangerbyen Odda til små grender langs fjord og i fjelldalar. Urbant, i byggjefelt og på gardar med langt til næraste nabo. Alle desse stadane har viktige og gode kvalitetar. Alle desse stadane skal ein freiste å ta vare på så godt som mogleg.

Kva er konsekvensane av dette?

Viktige tenester skal oppretthaldast slik at flest mogleg har eit tilfredstillande tilbod i relativ nærleik. Kommunen skal leggje til rette for utvikling av LKR-sentra for å styrkje desse, slik at dei kan tenestegjere omlandet sitt. Å etablere nye bustadsområde utanfor LKR-senter vil gjere at ein blir endå meir avhengig av bil i kvardagen, med det resultat at ein i endå større grad må leggje til rette for bilbasert utvikling av tettstadane. Dette er negativt for lokalt engasjement, då det

er ein større kostnad for å delta i lokalsamfunnet, målt opp mot sentrum som er gangbare og lagt til rette for mjuke trafikantar.

- Turismen er positiv for Ullensvang kommune

Kva meiner vi med dette?

At turismen er eit positivt innslag i Ullensvangsamfunnet, og ikkje berre for dei som er næringsdrivande innafor turistbransjen. Alle næringsdrivande skal sjå ei positiv side av turismen for deira verksemd. Turismen skal gjere at tilboda for dei fastbuande får høgare kvalitet.

Kvifor gjer vi dette?

Ullensvang er atter ein turismekommune i vekst. I 2018 var det like stor verdiskaping per person innan reiselivsektoren som i Bergen. Ein auke i turismen har soleis ført med seg vekst, men det har og ført med seg nokre utfordringar. Ein skal leggje til rette for å redusere dei negative effektane av turismen, og å forsterke dei positive sidene. Ein vil gjerne at alle gjestene til kommunen skal bruke lenger tid og nytte og nyte meir og fleire av tilboda i kommunen, og slik bidra til auka verdiskaping.

Kva er konsekvensane av dette?

Ein av dei mest etterspurde verkemidla rundt turismen er betra avfallshandsaming. Det vil klart vere ei prioritert oppgåve. Ein skal leggje vinn på at fleire skal kunne dra nytte av turiststraumen. Det vil bli viktig å gjere reiselivet så berekraftig som mogleg. Det vil i tillegg gjere det enklare for innbyggjarane i kommunen å velge berekraftig. Då turismen i stor grad er sesongbasert, om det er skisenter i Røldal eller guida turar til Trolltunga, er det ei ønska utvikling å skape fleire heilårsjobbar innan reiselivsbransjen. Intensjonen om å skapa heilårsarbeidsplassar skal nåast ved å leggja til rette for samarbeid mello lokalt reiseliv, region- og landsdelselskap. Der det er stor trafikk og sårbare område, vil ein setje restriksjonar på ferdsel for å sikre at desse områda blir minst mogleg utsett for slitasje.

- Kultur-, idretts- og reiselivet i Ullensvang er inkluderande

Kva meiner vi med dette?

Kultur-, idrett- og reiselivet skal vere tilgjengeleg for alle. Det skal leggjast til rette for at særleg rørslehemma, framandspråklege, dei som er busett i utkantane av

kommunen og andre.

Kvifor gjer vi dette?

Kommunen er eit styringsorgan som skal ta alle innbyggjarane sine i vare. Då er det ekstra viktig at ein tar vare på dei svakaste, dei som har utfordringar og dei som fell utanfor. Kultur, idrett og reiseliv er viktige delar av eit fullverdig liv. Ullensvang kommune ønskjer difor at flest mogleg skal ha anledning til å delta i flest mogleg aktivitetar og tilbod.

Kva er konsekvensane av dette?

Alle kultur-, idrett- og reiselivstilbod skal ha tilrettelegging for at alle skal kunne delta, antan som aktiv deltakar, som ressursperson, eller tilskodar. Ein må ha ei variert kultur og idrettstilbod i heile kommunen, slik at det er tilgjengeleg nær der folk bur. Biblioteka og kulturskulen må styrkast og få utvida mandat, til å inkludere fleire funksjonar. Kultur- og idrettstilboda skal vere viktige arenaer for integrering av framandspråklege. Reiselivet må leggje til rette for at det skal vere lett å komme til Ullensvang som rørslehemma, og delta på eit variert tilbod. Lavterskeltilbod må vedlikehaldast og etablerast slik at det blir lett å nytte dei.

- Ullensvang har tilfredsstillande infrastruktur

Kva meiner vi med dette?

Trafikkavvikling, infrastruktur for mjuke trafikantar, internett, vass og avløp og andre viktige infrastrukturløysingar skal fungere tilfredsstillande. Det skal vere

mogleg å trygt og behageleg ferdast i og mellom tettstadane i kommunen, uavhengig av kva reisemåte ein nyttar.

Kvifor gjer vi dette?

Investering i infrastruktur og vedlikehald er ein av dei viktigaste indikatorane på kvar ein ser langvarig vekst og velstand. Ein kan fortsatt spore dei økonomiske konsekvensane av romerske vegar på kontinentet. Der ein investerer blir det lettare å omsetje varer og utveksle idear, noko som i seg sjølv gir vekst. Der ein legg stor vekt på vedlikehald held ein og kostnadane ved vedlikehaldet nede, då det å vedlikehalde noko som er i god stand er enklare og billigare enn å ta igjen eit stort etterslep. Gjennom tidleg og vedvarande vedlikehald sparar ein midler som ellers ville gått til å rette opp skader. Tilfredstillande infrastruktur vil sørge for at Ullensvang kan vekse, ha gode tettstadar tilpassa alle brukarar, og bli meir miljøvenleg.

Kva er konsekvensane av dette?

Etablering av gang og sykkelveg ved alle oppgraderingar av veg i nærleiken til buområde. Ved større utbetringar av veg mellom tettstadar skal det greiast ut om det er mogleg å etablere gang og sykkelveg. Ein må jobbe inn mot statlege og regionale folkevalde for å få prioritet på større kommunikasjonsprosjekt som får positive konsekvensar for kommunen. Tilpassing av ferjetilboda til folk sin kvardag, utviding av snøggbåttilbodet der det er hensiktsmessig. Tettstadane må først og fremst vere tilrettelagt for mjuke trafikantar. Ein må leggje stor vekt på vedlikehald av eksisterande infrastruktur, og ny infrastruktur må gjennom ei nøye vurdering for å fastsetje samfunnsnyttan, og at ein har kapasitet til framtidig vedlikehald.

- Ullensvang har eit unikt, allsidig og aktivt næringsliv

Kva meiner vi med dette?

Unik: At vi fortset å satse på dei delene av næringslivet som er unike. Kva er våre fordelar, og korleis kan ein vidareutvikle desse? Korleis skil vi oss ut frå nabokommunar, konkurrentar? Korleis kan dei spanande næringsvegane i kommunen bidra til å gjere oss meir attraktive.

Allsidig: At vi ikkje legg alle eggane våre i ei kurv, men satsar på å ha eit næringsliv med mange ulike bransjar. At ein har eit breitt spekter av arbeidstakarar. At det er låg terskel for å få delta i arbeidslivet.

Aktivt: Eit næringsliv som utforskar kvar dei kan skape nye produkt, nye nisjer og nye marknader. Eit næringsliv som er pådrivar for utvikling i kommunen. At næringslivet tar ei aktiv rolle i alle deler av samfunnet, og aktivt framsnakkar kommunen, verksemdene og tilboda her.

Kvifor gjer vi dette?

Å vere unik er ein fordel, då tilbyr ein noko andre ikkje gjer. I Ullensvang er ein allereie unik på fleire område. Industrien er etter omfattande innsats verdas reinaste, og står på trappene til å bli endå reinare. Landbruket produserer frukt og sider som er i verdsklasse. Naturen er openbart ein fordel, som er verdskjend både via sosiale medier, litteratur og film.

Som kommune med to store verksemder som drivkraft er det særleg viktig at ein skapar eit allsidig næringsgrunnlag som ikkje er direkte avhengig av å levere til dei få store aktørane. Å vere avhengig av få aktørar eller element gjer at ein stiller seg særleg sårbar for endringar. Spesialisering gjer at ein blir dyktig men sårbar. Eit samfunn som klarar å ta godt vare på alle sine innbyggjarar er eit sterkare samfunn. Og ein viktig del av det å ta vare på innbyggjarane er å sørge for at dei har eit verdig liv. Ein viktig del av dette er å ha eit arbeid å gå til, ei kjensle av verdi, at ein bidrar. Å sørge for at dei som ikkje er ein del av det alminnelege arbeidslivet får anledning til å delta gjer at dei kjenner seg meir som del av samfunnet og vil truleg føre til mindre og færre ugifter andre i t.d. sosialbudsjettet.

Som ein relativt liten kommune i folketal er ein heilt avhengig av at alle drar saman. Når det skjer noko må alle bidra. Difor bør alle verksemder og representantar for kommunen framsnakke alt det som skjer i kommunen. Kulturlivet er kanskje den mest undervurderte faktoren for å trekkje til seg nye innbyggjarar. Det er i verksemdene si eigeninteresse å promotere og støtte hendingar og arrangement innan det utvida kulturomgrepet.

Kva er konsekvensane av dette?

Kommunen og verksemder må vere ambassadørar for alt som skjer i kommunen, ikkje berre for sine eigne aktivitetar og produkt. Kommunen skal gjennom

arealdisponering leggje til rette for nyetablering av verksemder. I sentrumsområda skal ein etablere og vidareutvikle strukturar som støttar opp om mangfaldig og sjølvstendig næringsliv. Arbeidsplassar tilpassa dei som fell utanfor det vanlege arbeidslivet skal oppmuntrast.

c. Strategiar

KPS vil i praksis ha tre faser, ein for kvart nye kommunestyre i planperioden. Dei tre fasane vil vere oppstart, utvikling og justering, og vidareføring og klargjering for ny planperiode. Og det er her strategiane kjem inn. Der måla er gjeldande for heile perioden, vil strategiane som regel vere ulike i dei ulike fasane.

Strategiane er konkretiserte framgangsmåtar dei folkevalde og administrasjonen kan nytte for å oppnå måla over. Det er tenkt at kvart nye kommunestyre skal og må gå gjennom strategiane for å oppdatere dei, både etter dei endringar som har skjedd i det politiske landskapet, men og for å orientere seg etter dei fasane ein er inne i, og korleis framgangen har vore på dei strategiane ein har nytta i førre runde. Slik vil planen halde på dei lange linjene gjennom måla, men og vere open for ulike politiske koalisjonar gjennom strategiane. Det gjer at politikarane lettare kan føle eit eigarskap til planen og faktisk nytte den i sine vurderingar av saker. Det gir den ein legitimitet som kan vere utfordrande å få til.

d. Tiltak

Her møter politikken bakken. Tiltak er konkrete vedtak i enkeltsaker og skal difor knyttast opp til budsjett. Desse skal fortrinnsvis kunne knyttast til ein konkret strategi, gjerne fleire, og med det vere med på å styre mot måla i KPS.

10. Tilhøve til andre planar

a. Planstrategi

Arbeidet med ny planstrategi er tenkt starta opp når ein legg samfunnsdelen ut til første gangs handsaming.

b. Arealdelen

Arealdelen er tenkt starta opp etter at samfunnsdelen er lagt ut til første gangs handsaming.

c. Strategiske planar

d. Statlege og regionale føringar

FN sine berekraftmål

FN sine berekraftmål er 17 hovudmål og 139 undermål som skal sørge for at ein legg opp til berekraftig utvikling og langsiktig planlegging. Desse er meint å vere førande for all planlegging og aktivitet i Norge og dei landa som har anerkjent dei. Dei har fokus på ei berekraft der ein legg den miljømessige berekrafta som grunnlag for å oppnå sosial berekraft og økonomisk berekraft. Det siste blir av mange sett på som eit sluttresultat av at ein har oppnådd miljømessig og sosial berekraft. I dag har dei aller fleste økonomisk berekraft som første prioritering, med dei to andre aspekta kjem i bakgrunnen og vert nedprioritert i møte med "økonomiske realitetar"

Plangrep:

- Mål 1: Berekraft er grunnleggjande i Ullensvang kommune
- Mål 4: LKR-senter er attraktive stader å bu, leve og jobbe for alle brukargrupper
- Mål 5: Ullensvang har levande bygder og sterke sentrum
- Mål 7: Kultur-, idretts- og reiselivet er inkluderande
- Berekraftsmåla er målestokk for mål og strategiar i KPS
- Berekraftsmåla er nytta aktivt i utarbeidinga av mål og strategiar.

Nasjonal Transportplan 2018-2029

NTP legg føringar for dei større samferdsletiltaka i landet. For Ullensvang Kommune sin del er E134, Rv13 og Hordalandsdiagonalen viktig. For E134 og Rv13 er stykkevise utbetringar og rassikring eller tunnelar dei viktigaste grepa. For Hordalandsdiagonalen ynskjer Ullensvang kommune at det skal utarbeidast ein KVVU.

Plangrep:

- Mål 8: Ullensvang har tilfredsstillande infrastruktur

- Kommuneplanen har som mål at Ullensvang kommune skal ha tilfredstillande infrastruktur innan 2032. Det inneber utbetring av E134, RV13 og KVU for Hordalandsdiagonalen.

Nasjonal tiltaksplan for trafikktryggleik på veg

Planen set mål for trafikktryggleik på veg, mellom anna måltal for tal døde og hardt skadde i trafikken. Utgangspunktet er nullvisjonen, dvs at det ikkje skal vere døde eller hardt skadde i trafikken. Planen går fram til 2030, og har ei rekkje ulike delmål som ein kan nytte som utgangspunkt i kommuneplanarbeidet.

Plangrep:

- Mål 4: LKR-sentra er attraktive stader å bu, leve og arbeide for alle
- Leggje opp til meir og fleire gang- og sykkelveggar
- Leggje opp til fleire sentrale bustadar, der ein er mindre avhengig av bil
- Leggje opp til at sentrumsområde skal ha fartsgrense 30 km/t
- Leggje opp til fleire bilfrie område

Statlege Planretningslinjer (SPR) for samordna bustad-, areal- og transportplanlegging

Retningslinjene skal oppnå samordning av bolig-, areal-, og transportplanlegging for å få betre samfunnsøkonomisk effektiv ressursutnytting, god trafikktryggleik, og effektiv trafikkavvikling. Planlegginga skal bidra til å utvikle bærekraftige byar og tettstader, leggje til rette for verdiskapning og næringsutvikling, og fremje helse, miljø og livskvalitet.

Plangrep:

- Mål 4: LKR-sentra er attraktive stader å bu, leve og arbeide for alle
- Mål 5: Ullensvang har levande bygder og sterke sentrum
- Fortetting av eksisterande sentrum
- Større fokus på kollektivtransport
- Lågare/fråverande krav om parkeringsplassar i tilknytning til bustadar og verksemder

Retningslinjer for behandling av støy i arealplanlegging T1442/2016

Retningslinjene skal sørge for at støyproblematikk blir integrert i planlegginga, og at planlegginga sikrar at dei negative verknadane av støy blir redusert, eller eliminert.

Plangrep:

- Mål 8: Ullensvang har tilfredstillande infrastruktur
- Veggar med potensiale for støy nær støyfølsomme funksjonar skal ha redusert fart

SPR for klima og energiplanlegging og klimatilpassing

Retningslinjene skal sørge for at offentlege planar skal stimulere til, og bidra til reduksjon av klimagassutslepp, samt auke miljøvennleg energiomlegging.

Planlegginga skal og bidra til at samfunnet vert forberedt på og tilpassa klimaendringane.

Plangrep:

- Mål 2: Ullensvang kommune er aktiv tilretteleggjar
- Mål 4: LKR-sentra er attraktive stader å bu, leve og arbeide for alle
- Mål 7: Kultur-, idretts- og reiselivet i Ullensvang er inkluderande
- Byggjeområder må tilpasse seg klimajusterte flo- og flaummål.
- Større krav til overvasshandsaming i byggjeområder
- Større restriksjonar i rasutsette områder
- Bonus i reisegodtgjersle ved val av miljøvenleg reiseveg.

Regional plan for attraktive senter i Hordaland 2015-2026

Denne planen legg fast at ein skal ha ei hierarkisk tilnærming til tettstadane i kommunen, og regionen. Under er det vist inndelinga i Ullensvang Kommune som er nytta i Bustadsplanen for Ullensvang Kommune. Dette vil naturleg få føringar for kvar kommunen skal satse. Det er her planen hentar sitt omgrep LKR-senter frå. Det står for Lokal-, Kommunedel-, og Regionsenter. Ein nyttar omgrepet tettstadane når ein og skal inkludere Nærsentra.

Senternivå	Stad
Regionsente r	Odda
Kommuned elsenter	Jondal og Kinsarvik
Lokalsenter	Røldal, Lofthus, Utne*
Nærsenter	Tyssedal, Skare, Herand, Aga*, Vikebygd

* Senterstatusen til Aga og Utne er avhengig av kvar skulen på Vestsida blir bygd. I skrivande stund er det politisk vedtatt at den skal ligge på Hauso, som gir Utne status som lokalsenter for Vestsida.

Planen vil vere viktig for kvar kommunen satsar på busetjing, arbeidsplassar, kulturtilbod, og korleis ein organiserar seg på dei ulike tettstadane.

Plangrep:

- Mål 2: Ullensvang kommune er aktiv tilretteleggjar
- Mål 4: LKR-sentra er attraktive stader å bu, leve og arbeide for alle
- Fokuserer på fortetting av tettstadane.
- Leggje kommunale tilbod til dei tilsvarande senternivåa
- Utvikling utanfor LKR-senter er basera på private initiativ

Regional kystsoneplan for Sunnhordland og Ytre Hardanger.

Denne planen omfattar kun areal i tidlegare Jondal Kommune.

Føremålet med planarbeidet er å sikre ei berekraftig forvaltning av sjøareal og strandsone i Sunnhordlandsregionen og Ytre Hardanger.

Planen skal sikre gode rammevilkår for havbruksnæringa som ei stor og viktig næring i regionen, samt maritim sektor med trygge farleier, hamneområde og sjøretta næringsareal.

Planen har ein tidshorisont på 12 år og vart vedtatt i 2015.

Planen vil vere viktig for næringsutvikling og friluftsliv i sjø, samt legg føringar for kommunikasjon på vatnet.

Regional kulturplan for Hordaland 2015-2025, Premiss: kultur

Fram til regional plan for kultur i Vestland er vedteken, er det denne planen som er gjeldande for Ullensvang.

Regional kulturplan legg til grunn at kultur har ein klar eigenverdi og er ein viktig utviklingsfaktor innan alle samfunn. Visjonen er at Hordaland skal vere ein leiande kulturregion.

MÅL I KULTURPLANEN:

1. Hordaland skal ha ein offensiv kulturpolitikk.
2. Kulturpolitikken skal fremje demokrati og yringsfridom.
3. Hordaland skal ha eit rikt, aktivt og mangfaldig kulturliv, med tilgang for alle.
4. Kulturpolitikken skal fremje og støtte eit sterkt frivillig kulturliv.
5. Hordaland skal ha eit sterkt, profesjonelt kulturliv som fremjar skapande og frie kunstuttrykk.
6. Kulturpolitikken skal identifisere og styrke miljø og aktivitetar der Hordaland er eller kan vere leiande.
7. Berekraftig utvikling og forvaltning av landskap, miljø og anlegg skal gje grunnlag for eit rikt kulturliv i heile fylket.
8. Kultur skal vere integrert i utviklinga av alle samfunnsområde, med kvalitet i både tradisjonar og nyskaping.

Barn og ungdom har spesiell merksemd innan alle målområda og er eit gjennomgåande tema i planen.

Regional Transportplan 2018-2029

Planen er ein langsiktig regional strategiplan for utvikling av transportsektoren i Hordaland.

RTP Hordaland har som mål å styrkje fylkesvegnettet, at kollektivtransporten skal gi eit samanhengande grunntilbod, at regionsenter Odda skal vere tilrettelagt for effektiv og miljøvenleg transport, og at ein skal leggja til rette for låg- og nullutsleppsamfunnet.

Regional plan for Hardangervidda 2011-2025

Denne planen er under rulling i løpet av 2019.

Regional plan for Setesdal vesthei, Ryfylkeheiane, og Setesdal austhei

Planen skal sikre omsynet til villreinen gjennom fire omsynssoner. Desse omsynsonene legg føringar for kva kommunen kan foreta seg i dei ulike områda.

Plangrep:

- Mål 1: Ullensvang har berekraft i fokus
- Mål 6: Turismen er positiv for Ullensvang kommune
- Mål 7: Kultur-, idretts- og reiselivet i Ullensvang er inkluderande
- Ta omsyn til villreinen sine krav i, og nær omsynsonene

Regional næringsplan for Hordaland 2013-2017

Denne planen er noko overordna, og legg fram strategiar for korleis ein kan leggje til rette for næringsutvikling i Hordaland og i regionen. Denne planen skulle ha tidshorisont fram til 2017, men det er ikkje starta prosess med rulling p.t. så det er stort sannsyn for at ein bør leggje denne planen til grunn for arbeidet med næringsutvikling. Tal og framskrivningar i denne planen vil truleg vere noko utdaterte, då det har vore økonomiske svingingar i planperioden.

Klimaplan for Hordaland 2014-2030

Klimaplanen er ein regional klima- og energiplan i medhald av plan- og bygningslova. Den tar opp tre utfordringar – korleis vi kan redusere utsleppa av klimagassar, korleis energibruken kan bli meir effektiv og med meir fornybar energi, og korleis vi kan tilpasse oss til klimaendringane.

Denne planen har konkrete mål og tiltak ein kan gjennomføre for å nå desse måla, som gjer det lett å implementere dei i lokalt arbeid.

Plangrep:

Her er det så mange konkrete tiltak at det ikkje lar seg gjere å liste opp alle.

Regional plan for vassregion Hordaland 2016-2021

Denne planen er under rulling.

Denne planen skal leggje føringar slik at ein oppnår ei bærekraftig forvaltning av vassressursane i regionen. Planen har kartlagt alle vassressursane i regionen med tanke på økologisk tilstand, og satt mål for når ein skal oppnå ulike standardar for vasskvalitet.

Leve heile livet. meld. St. 15 2017-2018

Reformen Leve hele livet skal bidra til at eldre kan mestre livet lenger, ha trygghet for at de får god hjelp når de har behov for det, at pårørende kan bidra uten at de blir utslitt og at ansatte kan bruke sin kompetanse i tjenestene. Meldingens hovedfokus er å skape et mer aldersvennlig Norge og finne nye og innovative løsninger på de kvalitative utfordringene knyttet til aktivitet og fellesskap, mat og måltider, helsehjelp, sammenheng og overganger i tjenestene.

Plangrep:

- Mål 2: Kommunen er aktiv tilretteleggjar
- Mål 4: LKR-sentra er attraktive stader å bu, leve og arbeide for alle
- Mål 5: Levande bygder og sterke sentrum i utvikling
- Mål 7: Akseptabel infrastruktur

